

צבא הגנה לישראל

3125 . 3. 9

אכבד מלפני כהן היקרה,

בנכם יוסי כהן ז"ל נפא בעזר מאוי
 תפקידי בקרה בתחילת הדורם היום כ' במלוי תש"ב 10/10/1973 .
 יוסי לרת ג'חידיג בתפקיד מפקד מחלקת טנקים, והצטיין
 במאוי תפקידי הידע מקצועי, מסיירות ולחריית ואומץ לב עילאי.
 יוסי אחם ברטל מחלקת משק פ' שלג הביאה, טחור ברטל
 כחומר הפריצה ארגול הגלור. מקרה מכריע זה בו העביר צה"ל
 את החמימה אצות התעלה המערבית, אחם ברטל הכוחות
 הפורצים, פלס פרק אכוחות הצליחה, ונטל חלק בקרב אילוז
 ואכזרי ונלעז זה, ובו מצא את מלול, ברטל הכוחות
 עם מחלקת.

בשמי ובשמ פ' חיילי היחידה הנ"ל מביט את השתתפותו
 באהבתם וביגונכם הכבד.

יהי מלול צו המשכיות ותקומת העם - ארץ החיים.

יהודה גור סא"ל
 מפקד היחידה.

— — — אשתדל להעלות מספר פרטים הקשורים לנסיבות הקרב בו נפל יוסי ז"ל:

כזכור, בליל ה-15—16 לאוקטובר 73, בוצעה הפריצה אל תעלת-סואץ במגמה להקים ראש-גשר בצידה המערבי של התעלה. איזור הפריצה נקבע באיזור דיר-סואר — החווה הסינית. כוחות העוצבה בה שירתתי היו הראשונים לפריצה. לאחר שכוחות אלה עברו את הצומת הנקראת "טרטור" — "לקסיקון" חסמו כוחות מצריים את הצומת מחדש והיה הכרח לכבשה שנית. נסיונות רבים נכשלו ועלו בנפגעים רבים שנשארו לכודים באיזור הצומת מבלי יכולת לחלצם ולפנותם.

לפנות בוקר קיבלתי פקודה לעשות נסיון נוסף לפתוח את הצומת ולחלץ את הנפגעים בסביבתה. לרשותי הועמדה יחידתו של אהוד גרוס עם יוסי ז"ל בתוכה. בתחילה נכנסתי לטנק של יוסי ז"ל אך במהרה התברר כי אין לי אפשרות לקיים ממנו את הקשר ההכרחי עם הממונים עלי ולכן התחלפתי עם אהוד; אני עברתי לטנק שלו ואהוד עבר לטנק של יוסי ז"ל. באופן זה החילונו בתנועה. מיד עם התקרבונו לצומת לאורך ציר "לקסיקון" החלו הטנקים שלנו להיפגע ולעלות באש, כאשר הטנק של יוסי ז"ל ואהוד נפגע ראשון ואחריו הטנק שלי ועוד. — — —

יתכן כי בגלל מרחק הזמן מאז האירועים נשמטו מזכרוני פרטים אחדים, אך ככלל, התמונה שצוירה לעיל, משקפת את המציאות. ושוב: הנני מביע השתתפותי באבלכם.

איתן אריאל, סמת"ט

עינים תכולות, שיער בלונדיני, מסורק כהלכה, מבט נבון של נער תמים, ישוב על כסא בירכתי אולם הנוסעים בנמל-התעופה לוד, כך ראיתיו לראשונה. היה זה בשנת 1968, כאשר יוסי בא ללוות את קלאודי שנסעה אז עם הדודים שלה לביקור קצר באנגליה.

לימים נודע לי, כי זהו החבר הנחמד, בן המשק היפה, אשר קלאודי סיפרה לנו עליו — מתוך הערכה, הרבה רגש וחייבה כלפיו. היא, נערה שבאה לישראל כמתנדבת מדרום-אפריקה תלמידת אוניברסיטה, בת עשירים שנתפשה לרעיונות הקידמה והשוויון, הצטרפה לתנועה לשמירת זכויות המנוצלים והמופלים לרעה בחברה המקומית שם — היא הגיעה לקיבוץ פרוד. כאן — במסגרת השירות לעם, יחד עם מתנדבים מארצות רבות ושונות אמרה קלאודי לתת פורקן לרעיונות התוססים בקירבה. לכאן באה בעקבות מלחמת ששת הימים לעזור בעבודה ולהשתתף במאבק הכלכלי והבטחוני של העם בישראל וכאן הכירה את החבר שכה אהבה — את יוסי. במשך השנים, לאחר אותה פגישה בלוד, התראינו עם יוסי פעמים רבות בקיבוץ, בבית הוריי, בסיוור בענפי המשק, כשהוא מציג ומסביר על כל ענף בגאווה ובטיול בסביבה הקרובה המעניינת והיפה של פרוד, אותה אהב וממנה התפעל. יוסי ידע עד כמה אהבת משפחתנו את נוף הארץ, מטיילת ומסיירת באזוריה השונים על עמקיה, גאותיה, הריה ומדבריותיה. וכנראה שגם קו משותף זה חיזק את הידידות בינינו. פגשתיו גם בדרכו לעבודה בבריכות הדגים, וכאשר הביא את התוצרת לירוש-לים. שוחחתי עמו בעת ביקוריהם בביתנו בירושלים, ובשעות מנוחה ונופש לחוף הים. בכל אותן פגישות ובכל השיחות הרבות שניהלנו בינינו, בלטו כמה תכונות מיוחדות, שהצטרפו ויצרו את הדמות עדינת הנפש ויפת התואר, אשר חוט של ענוה היה תמיד נסוך עליה.

בלי התפלספות וללא כחל וסרק, הביע יוסי את דעותיו לגבי העבודה במשק, המחסור בידיים עובדות, דבר המגביל את פיתוחם של ענפי המשק השונים. מאידך

לא חסך ביקורת והביע דאגה על מציאותם של מספר גדול של עובדים שכירים העושים בענפי המשק השונים של הקיבוץ. אהבתו לבית, להורים, למשפחה, האחריות למשק, לבעיותיו ולצרכיו, הרחיקו מליבו של יוסי כל מחשבה של פרישה, של הליכה לקנות השכלה אקדמאית ולבנות את עתידו מחוץ למסגרת הקיבוץ. הדוגמאות הרבות של מכרים ושל חברים קרובים שעשו זאת, הפיתויים הרבים והשונים שהיו בכיוון זה, לא זעזעו אותו מעמדתו האחראית ונאמנותו לבית, למשק ולקיבוץ. אם ללמוד, ואת זה רצה הוא בכל מאודו, אזי לעשות זאת במסגרת הקיבוץ, בהסכמת הקיבוץ ובמשולב עם העבודה בקיבוץ. ככה יפעל גם אם הדבר יהיה קשה יותר, גם אם הוא ייעשה על חשבון חופשים, שבתות וחגים ובמקום שינה בלילה וויתור על בילוי ובידור. את הלימודים יעשה במסגרת הקיבוץ, לפי תוכנית שתפגע במינימום בצרכי המשק. אין ספק שהדחף להתקדם, להרחיב אופקים ולהעמיק ידע ניוון גם מהחברות העמוקה והיפה עם קלאודי.

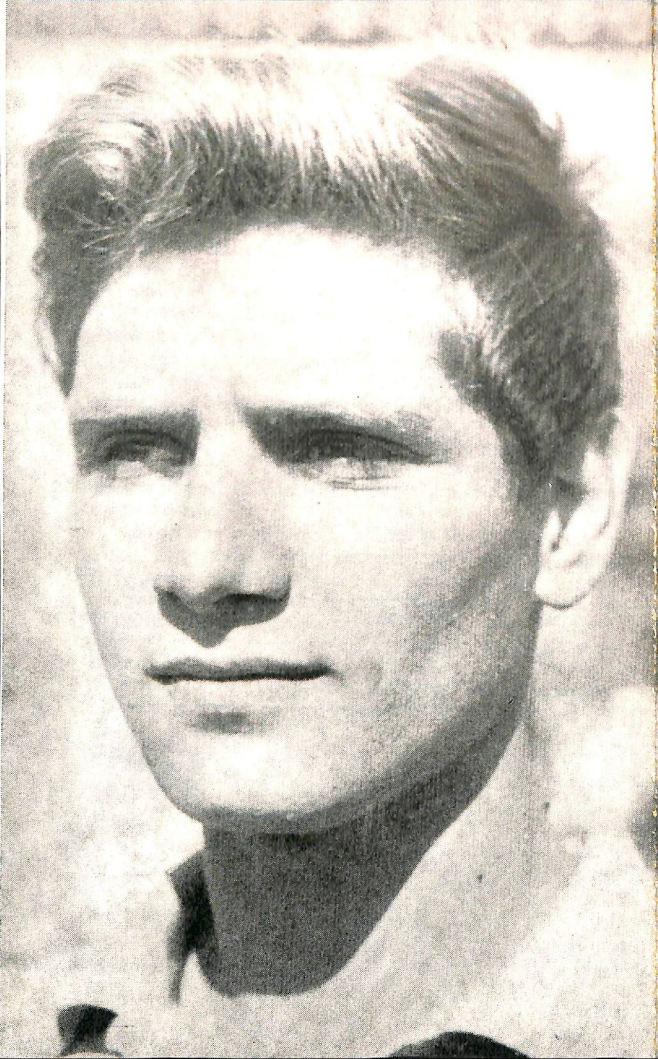
גם על דרכו בצה"ל, על תקופת הטירונות, על קורס הקצינים ועל שירותו שוחחנו רבות. גם על אלה חיווה יוסי דעתו והביע ביקורתו בשקט המיוחד שלו וביסודיות הטיפוסית לו, אבל בכל משפט שנשמע מפיו, חשת את ההערכה וההערצה שלו לצה"ל על כל הישגיו והצלחותיו. על אף כל נקודות החולשה והתרופפות המתח, שהצביע עליהן, האמין יוסי ביכולתו הכבירה של צה"ל ובטח בכוחו הנדיר להתגבר על כל אויב ובכל מצב.

יחסי ידידות נקשרו בינינו — בין יוסי ובני משפחתנו. האם היה זה בזכות קלאודי שהיא בת דודה של שושנה, או שמא היה זה בהשפעת אורח החיים המיוחד של משפחתנו. אהבנו לבקר בחדרם של יוסי וקלאודי, המרוהט בטוב טעם מטופח, מלא פרחים, אשר תרבות הדיור מופגנת בו ונשמרת בקביעות על-ידי שני דייריו. גם הם, יוסי וקלאודי, היו באים לבקרנו בביתנו בירושלים ותמיד הקפידו להביא

עמהם משהו מריח השדה והגן, מהקיבוץ, אם היה זה פרחים, פרות טריים וריחניים
ומרעננותו של הגליל.

שותפים היינו עם ההורים, עם קלאודי ועם הקיבוץ בימים הנוראים של חיפושים
וחוסר ידיעה על יוסי והמומים וכואבים הננו, יחד עם כולכם, על נפילתו של יוסי
היקר ז"ל.

עשהאל בן דוד

בלב קרוע ומורתח הנני ניגש להעלות קוים אחדים לדמותו של בן דודנו יוסי ז"ל. מי היה מעלה על דעתו, שכה קצרים יהיו חייו עלי אדמות, שזמן כה מועט נתענג על חברתו ונתבשם מנוכחותו. כי על כן קסם מיוחד היה צפון בו, קסם שקשה להגדירו במלים. אישיותו הקרינה על כל סביבותיה שלווה ומנוחת השקט. לא בסופה ובסערה היתה דרכו, כי אם בצניעות ובענוות אמת שמקורם חוסן נפשי פנימי.

לא היה מן הטיפוסים המתבלטים רבות, שכן דרכו היתה ברורה לפניו. תכונות אלו הקנו לו כושר מנהיגות טבעי, הן בחייו האזרחיים והן בצבא. כבן בכור למשפחתו היה לה לתפארת. כשהשעה הצריכה החלטה ברורה וקצובה, היו דבריו תמיד נשמעים, והיה לו תמיד מה לומר. כמי השילוח ההולכים לאט, כן זרמו גלי נשמתו והביאוהו תמיד אל הוף מנוחות. לא היתה בעיה או דילמה שלא מצא לה פתרון, והכל בדרך השקטה האופיינית לו, ללא כל מאמץ או התלבטות הנראים לעין.

הצטיין במידות שבין אדם לחברו. תמיד היה מוכן לסייע ביד הזולת במקום שנדרשה עזרה, ויעידו על כך גם חבריו. ושוב — הן בחייו האזרחיים והן בצה"ל, מסור היה לפיקודיו וגם בשעות קשות ביותר לא שכח לדאוג לפרטים הקטנים ביותר — כפי שמספרים חבריו.

צמא היה לדעת ושאף להרחיב את חוג השכלתו. נפשו הגדולה לא הסתפקה ביומיומי ובשגרתו, ובשנתו האחרונה, החל לצעוד בתלם של השכלה גבוהה. אך גם אז לא הצטמצם במסלול הפורמלי. ער היה לכל המתרחש בעולמנו, וספג דעת והשכלה בשטחים שונים. היה שותה בצמא ובולע כל מלה של איש שיחו גם אם לא היו הנושאים מחוג התענינותו הקרוב. המעיט לדבר על עצמו. כך שקשה היה לאיש שיחו לעמוד על התרשמויותיו. את הכל קלט ואצר בתוך נפשו ללא תגובות חיצוניות בולטות.

קשור היה גם למשפחתו על כל חלקיה ולא היתה שמחה משפחתית שנעדר ממנה. עיקר פגישותינו מפאת קשיי מרחק — היו בהודמנויות אלה. ידענו שעוד מעט יבוא

יוסי ויביא אתו את הוריו ואחיו יבלח"א. שמחנו על כל מפגש כזה ולעולם לא אוכל לשכוח את החיוך הנסוך על פניו, חיוך של טוב לב, של שלמות נפשית, של זוך ותום בעורים, כשמתלוות אליו העיניים התכולות והבורקות שהאצילו אותו שקט נפשי ונעימות שהצטיין בהם.

עם מותו, נתינתנו כולנו. אבד לנו מקור של אור ותום שהקרין על כולנו. חיינו נעשו פגומים ולעולם לא יהיו עוד מה שהיו לפני כן. כאשר נגדע מאתנו אילן רך שהספיק להרבות תפארת בעולם; ובהשראה טבעית אצל מרוחו על כל סביבותיו — מי ימלא לנו את מקומו, מי יתן לנו תמורתו?

אין אני מוצא מלים מתאימות יותר משל דוד בקינתו המפורסמת על שאול ויהונתן: "איך נפלו גיבורים בתוך המלחמה? יהונתן על במותיך חלל. צר לי עליך אחי יהונתן נעמת לי מאד." צר לנו עליך, אחינו יוסי, נעמת לנו מאד. בכל רגע ורגע של ימי חייך, וליבנו עלינו דווי, על אותה הנעימות שכה תרמה ונתנה לחיינו — ושאיננה עוד.

תהא נשמתך צרורה בצרור החיים.

הרב אליעזר מילר

הילד הראשון שנולד בהתישבות החדשה שלנו

לילות ירח נוראי הוד היו אותו שבוע שלאחר ליל יום־הכיפורים. קרבות שנתמשכו ימים ולילות ארוכים באו על בנינו לפתע, כרעידת אדמה קשה, וקצרו בלוחמים ללא רחם כעשרים יממות ויותר. לב כולנו חרד ביסורי אימים, אך הירח הבהיק באורו הקר, כאילו כלו הרחמים מן העולם.

באותו יום־כיפור, אספו את הבנים והחברים במכוניות ובאוטובוסים. יוסי עלה לאוטובוס, עיניו האפורות־כחולות קבלו גון של ים סוער וכל כולו אומר עצבות. הוא אמר: "חברה הפעם זה רציני ביותר." היו אלו המלים האחרונות ששמענו מפיו לפני לכתו, ולא ידענו שילך ללא שוב. טיל רוסי שם קץ לחייו הקצרים, שטרם הספיק לדעת אותם.

זכרתי את עיניו מליל ששי אחד בגן, בו החלפתי במקרה מטפלת. נשקה הגננת סיפרה על דוד וגלית באותה קבלת־שבת. עיני יוסי, המרוכזות מאד, זהרו למשמע הסיפור בברק מיוחד במינו. עד שרואה אני אותן לנגד עיני עד היום הזה ואולי כל עוד אחיה.

כן זוכרת אני אותו מארבעת השנים בכיתות היסוד, בהיותי שם מטפלת והוא מזכיר לי לפני כל חג שצריך לנקות חלונות. כי אהב תמיד לעזור בעבודות הבית ומכל אהב לצחצה חלונות; כי תמיד היה זה מלווה בהלצות, שובבות וקונדסות חייגנית שהיתה מיוחדת לו.

עלינו על הקרקע מהכשרת עין־חרוד עם כ־30 ילדים. יוסי היה הילד הראשון שנולד בהתישבות החדשה שלנו וסימל להוריו ולנו חיים חדשים והיצמדות לאדמה שחרש אביו יחד עם הפלחים הראשונים בפרדיה. הם, כמו רובנו, עלו ארצה מאירופה השרופה, ספוגת דם כל משפחותינו, מהם נותרנו שרידים מיותמים ומיוסרים ועוד תקוה אחת בליבנו — ארץ־ישראל. כמיהתנו העזה ליצור פינה קטנה, שקטה, לבנות בית צנוע ולגדל בו ילדים מאושרים. לא לדעת עוד דמעות, סבל ויתמות... והנה הגורל אמנם התאכזר בצורה נוראה. הרוסים ששחררו אותנו, קומץ השרידים, מדי

הנאצים המפלצתיים, שיסו בארצנו בפעם השלישית תוך שנים מועטות את כל ארצות ערב המחומשות היטב, שטיליהם וכדוריהם שמו קץ לחיי אלפים חפים וטהורים, שחיפשו רק את מעט השלוח, כי שבעו סבל עד מאד.

כך נפלו אבות ובנים רבים-רבים על הגנת ארצנו האהובה וביניהם יוסי כמפקד טנקים שלחם בגבורה עד אשר כרע-נפל ובגבורתו ציווה לנו את החיים. חיי מכאוב מאז חזרו היהודים, אחרי אלפיים שנות השפלה וגלות, לארץ האבות ושוב נפלו שדודים, מאותו יום בו נתקעה המחרשה העברית הראשונה בקרקע הבור, שלא עובדה כשנות אלפיים.

יוסי, לא נוכל להשלים שלא נראה אותך עוד. תהיה נשמתך צרורה בצרור החיים.

רחל לונג

פעמים רבות — מאז היום המר בו נודע לנו כי יוסי איננו — הרגשתי צורך לשוחח עליו. לשמוע עליו ולהשמיע. היפשתי את ההזדמנויות של פגישה עם אנשים שהכירוהו ובמכוון הטייתי את השיחה אל יוסי. אך כעת כאשר... אני יושבת ליד השולחן עט ביד, הנייר לפני, אינני יכולה לכתוב. השכל אינו רוצה להשלים, הלב ממאן להאמין. היתכן ?

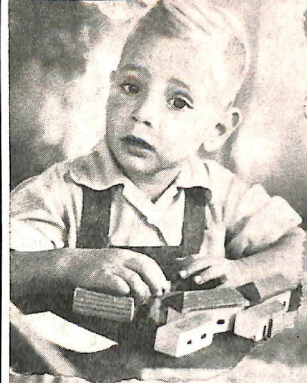
אני מתחילה להפליג למרחקים, לעבר. יוסי מתרוצץ בחצר הפעוטון. עורו שזוף, שערותיו בהירות ועיניו מבריקות. כל החצר מלאה אותו והוא מלא את הסביבה. חברים עוברים ליד גדר החצר וכולם מחפשים את יוסי. היה בו איזה קסם מיוחד שמשך אליו את העוברים...

בכיתה ב' לא היו לנו מקומות ישיבה קבועים. כל הבא התישב במקום הרצוי לו. שמת לי לב שיוסי משתדל להיכנס הראשון לכיתה ולתפוס את המקום הקרוב ביותר ללוח ולמורה. שאלתי אותו: "מדוע?" הוא ענה: "אני רוצה להיות קרוב אליך כדי שאשמע היטב כל מלה שאת אומרת." כזה היה יוסי. צמא דעת בולע כל מלה, עוקב אחרי כל תנועה כדי לא להחמיץ שום הזדמנות של צבירת ידע.

אנגלית התחילו ללמוד בכיתה ה', אבל כבר בכיתה ו' יוסי היה מתורגמן הכיתה בטויל השנתי בהר-תבור. הוא לא הודקק אלא להסבר אחד וקצר והוא הבין את אשר עליו להבין.

יוסי אהב מאוד את השיחות על עניני היום. היה זה שיעור של סקירת עתונת השבוע ושיחה על הקורה בשבוע החולף. יוסי היה ראש המדברים והמתוכחים. במיוחד אהב את הפוליטיקה וכבר מגיל צעיר בקי היה בכל מהלכי המדיניות. זוכרת אני שביום פתיחת משפט איכמן יצאנו לטיול השנתי. היה אתנו טרנזיסטור כבד למדי. יוסי ביקש לשאת אותו — כתוספת למטען שהוטל עליו — כדי שיוכל להאזין לשידור מביית-המשפט.

אחרי כיתה ו' נותקו הקשרים ההדוקים בינינו. אמנם נפגשנו במסיבות בית-ספר משותפות או בקיטנות, אך לא ניתנה לי האפשרות להוסיף ולעקוב אחרי התפתחותו. שמעתי שעשה חיל במתמטיקה בפרט ובמקצועות הריאליים בכלל, התקדם יפה באנגלית. כשגמרו את בית-הספר גם קשר זה נפסק. נשאלו רק השמועות מהצבא, על הצטיינותו בקורסים השונים ועל הליכתו מחיל לחיל. מה שמחתי כאשר השתחרר והחליט לקבל לידי את ריכוז ענף הבריכות. ידעתי — אם יוסי שם, הענף יהיה ענף. והוא נכנס לעבודה במרץ האופייני לו ולמרות הבחינות שהוא התכונן לקראתן — בחינות כניסה לטכניון — הוא עשה אותה על הצד הטוב ביותר. הגורל הפגיש אותנו שנית בצוות חג ראש-השנה תשל"ד. ושוב נגלה לעיני אותו יוסי שהכרתי: מלא מרץ, מוכן לעשייה, מתלהב. כיצד הצטער שלא ניתן לבצע טיול בימי החג.

בליל ראש-השנה ראיתיו בפעם האחרונה. מאז הוא נמצא אתי רבות. בחלומות ובמחשבה, בבית-הילדים בדמותו של בועז ובחצר המשק ליד אביו או אמו. אינני יכולה להשלים עם העובדה שהוא איננו. בהיודע בשורת האיום — בכיתי בדמעות, בכיתי בלב, כל גופי בכה. היום כבר אינני בוכה. אני חושבת שיוסי לא היה רוצה לראות אותנו בוכים. הוא אהב את החיים ולכן עלינו להמשיך ולחיות. לחיות את חיינו ולהמשיך, יחד עם זכרו, עם זכר אורי וכל היקרים לנו. להמשיך ולדעת — כך היה אילו הם אתנו. בשבילם אנו צריכים לחיות ולהמשיך את המפעל שהם היו שותפים לו. עלינו להיות חזקים כי כך הם רצו אותנו.

יוסי, אינני נפרדת ממך, אתה נמצא בליבי, כפי שהיית תמיד: עליו, חייכני, זריז וכך תישאר לעולמים.
יהי זכרך ברוך.

לאה גדיש

ראשון מימין ליד הדלת בכיתה שבבית הכולל. אני רואה אותו בימים הראשונים של כיתה ח'.

ימי סתיו ראשונים שלאחר החגים. האויר צח כבדולת, מי הכנרת כמראה תכלכלה, והכיתה בסיורים השבועיים לעמק, לואדי, לבריכה, מעפילים לטירת-יעל, יורדים היינו למעין השלישי, ואין סיור שלא יעורר תהיה, עם עיניו הפקחיות, המצטמצמות מעט, ספק מחמת השמש, ספק מתוך סקרנות, ספק מתוך חקרנות אמיתית וקונדסית כאחד.

כאילו אך אתמול קרה הדבר: נופלת הברה בכיתה, שלג! הכיתה צוהלת במעילים מכורבלים, נעולים מגפים, חופנים מן השלג הלבן הזך, ומי עוד מהיר וזרין כמותו?

סתיו 1964, ההורים מפליגים לפגוש את אחותה של לאה. פגישה שנתרחשה לאחר שנות פרידה רבות, ויוסי דואג לעמי ולבועז כאח אוהב, וכאב טוב ומבין. בכיתה שבצריף, ראשון משמאל. פיקח, עירני, חרוץ וחרוף. השיחות לא אחת מתלהטות. יוסי בשלו. טיעונו עניינים, מדויקים. קשה מאד לשכנעו, אם שכנעת והשתכנע, אין עוד שאלה של ביצוע טוב ויעיל.

דרך התבטאותו מיוחדת, מדויקת ככל שניתן לדייק, כאילו מעין אי אכפתיות פרושה על טיעונו, אך למרות הכסות יודעים כל מכיריו את עדינותו ורגישותו. איני יודע באיזו זווית מעיניו החדות הצליח לצוד משאלות הזולת; מכל מקום ידע היטב לתת ביטוי לחיבה, לאהבה ולדאגה, גם אם רק בסוד-שיח יודה באהבתו לצליל, לשיר היפה, לבערה ולצמת...

התמונות הולכות ומתחלפות. הימים חסרי הדאגה ומלאי האושר של אפעל, ובא תור הגיוס. טירונות, שריון, קורס קצינים, שחרור מצה"ל, ריכוז ענף המדגה עם כל הכרוך בכך. ראשית לימודיו בטכניון תוך ריכוז הענף, גאה בהישגיו, מלא תקווה לקראת העתיד...

והנה, העתיד צפן בחובו את המלחמה הנוראה הזאת, וביום הנורא והאיום שוב
אותה פשטות ענינית. אני רואה את יוסי, לוחצים ידים בפתח חדר-האוכל טרם
עלותו לאוטובוס. רק מי שמכירו היטב, יודע לשער את המתחולל בקירבו. אי-מי
קוראת לידינו: "ללא נשיקות?"...

עוד מספר שורות מאש התופת להורים ולאחים, ולא עוד עיניך העולזות, לא
תנועתך הזריזות, המהירות והמדויקות. השלכת את גפשך מנגד בפשטות הענינית
הזאת.

ליבנו חרוך... יהי זכרך ברוך.

מ.

הוא היה שלנו, כל־כך שלנו

” — — — כל פעם שיתקפוך געגועים תוכלי להציץ הביתה. תראי לכולם איך נראה המשק שלנו. בטח אין לך אף תמונה מהבית.” זה היה תוכן אגרת הברכה לשנה החדשה ששלח לי יוסי לניו־יורק על גבי גלויה עם תצלום המשק. כן, עברה שנה לפי הלוח אבל הלב עדיין מסרב להאמין ואפילו עצם הכתיבה על יוסי אין בה כדי לשכנע — — —.

החיים נמשכים. יוסי כאילו ממשיך באופן טבעי לקחת בהם חלק. בכל פגישה בחוג המשפחה, הכיתה, וסתם ידידים, צצה דמותו של יוסי. כל פינה במשק מזכירה אותו. ויש ופתאום אנו מחכים לו שיפתח את הדלת או שסתם ייכנס לשיחה ויביע את דעתו. כל־כך הרבה יש לספר לו ולשמוע ממנו. והתקוה מתגנבת ללב: אולי היתה זו טעות והנה עוד מעט הוא יופיע. אחרי רגעי אשליה כאלו, התורה למציאות פוצעת עמוק יותר וצריך המון כח נפשי כדי לחיות עם ההכרה, שעד יומנו האחרון נחיה עם החלל הריק שהשאיר יוסי.

היה לו ליוסי יחס חם מאד למשפחה, שהתחלתי לחוש בו כשהתגייסנו לצבא. הוא שמר כל הזמן על קשר מכתבים בינינו ואם התרשלתי בכתיבה, הייתי “חוטפת” ממנו דברי תוכחה.

נדמה לי שהוא היחיד מדור הצעירים במשפחה, שהיה לו קשר לכל החמולה המורחבת על כל רבדיה.

למרות היותו צבר וקיבוצניק, ניכר בו שספג בבית ההורים מה“אידישקייט”. היה נוהג להיכנס אלינו הביתה, להצית לעצמו סיגרית טובה ולהחליף עם אבי אמרות כנף באידיש.

לכאורה, היה יוסי די מחוספס. לא נתן ביטוי לרגשותיו במלים, אך למעשה היה רגשני מאד.

בגילים הצעירים, קל היה להביאו לידי דמעות ואז לא פעם היה אימפולסיבי מעט. עדיין זוכרת אני את מתנות היד שהיה מעניק לי פה ושם כשהיינו מתקוטטים.

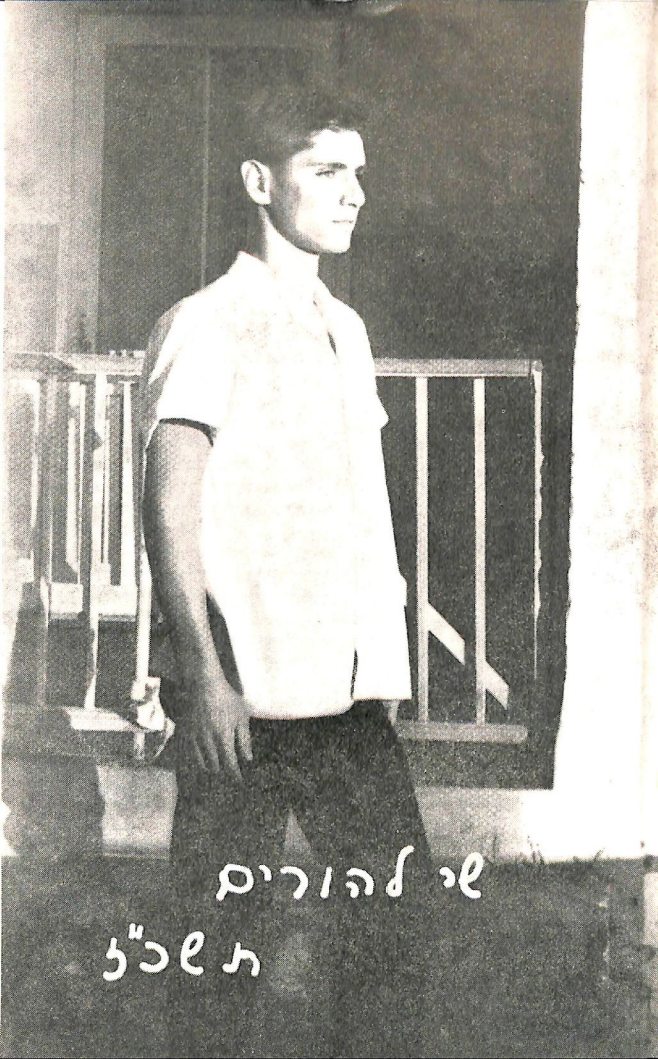

יוסי היה מאלה, שהטבע בירך אותם כמעט בהכל. היתה לו היכולת לפתח את עצמו להרבה כיוונים, ולהיות רב־גוני. היה תלמיד מוכשר ופעיל בחברה, אך בד בבד עם זה, עקשן ומרדן ולא מקבל מרות.

עם גיוסו לצבא היה עדיין ממש ילד. זכורתני שבוקר אחד, כשהלכתי לעבודה ברפת, פגשתי על הכביש את יוסי וחקי במדים, והם היו מאד לא שבעי רצון כשאמרתי להם שהם נראים יותר כמו ילדים, שהתחפשו לחיילים, מאשר חיילים "על באמת". תוך כדי השירות התבגר יוסי, נעשה יותר שקול, שלו, ואחראי. חזר למשק, התלבט לא מעט, אבל לאחר שהחליט, היה שלם עם דרכו. ריכז את ענף המדגה והתכונן ללימודים בטכניון.

ו...אני מהרהרת וחושבת אז מה המיוחד ביוסי ? ! הרי היו עוד הרבה כמותו, שאהבו ורצו לחיות, רבים כמותו שהיו יפים, משפחתיים, עקשנים, ערניים, רגישים וממזריים.

המיוחד ביוסי היה, שהוא היה שלנו. כל־כך שלנו, של המשפחה, הכיתה והמשק. תמי

שי אהורים
תשכ"ז

איך כל הבנות היו משוגעות אחריך

מגיל ארבע בגן הילדים ועד סיום בית-הספר היינו בקבוצה אחת. לאחר בית-הספר הפריד הצבא את כל הקבוצה, אבל הקשר כמובן נשאר. ולאחר הצבא שוב מצטלבות הדרכים בשבילי המשק, ולא עוד ילדים אלא חברים צעירים, הרוצים לבנות ולהקים את עתידם. ועתה, לכתוב על יוסי בטרם החל את מפעל חייו?...

לא אחת נודדת שנתי, והלומות בהקיץ פוקדים אותי. לא, לא זה לא יתכן... תמונה רודפת תמונה. הרגעים, השעות, הימים, השנים הולפים במהירות... ימי הגן העליונים והשובבים בהם היינו "מלך ומלכה" על כל הקטנים, את ההשתוללויות הליליות לאור פנס הרוח. והופ... עוברים לבית-הספר ארבעה צוציקים: חקי, רפי, יוסי ואני. עומדים בשורה אחת מול הגדולים, מקבלים בהתרגשות רבה את הקלמרים וצועדים לכיתה החדשה. תמיד נחשבנו הקטנים. (אך זה כמובן לא הפריע ליוסי להיות תמיד הראשון בלימודים).

דמות מיוחדת היית בבית-הספר, תקיף בדעותיך והחלטותיך, וקרה לא אחת שעוררת תרעומת. אך תמיד היית מעמודי-התווך של הכיתה. ראשון לכל פעילות חברתית ולימודית.

איני שוכחת את הטיולים השנתיים, במיוחד זכור הטיול מכיתה י"א למדבר-יהודה יחד עם כיתה מקבילה מבית-השיטה. איך כל הבנות היו משוגעות אחריך ואתה כמובן — לא חסכת מהן קריצותיך.

ומסיבות סוף השנה בהן נטלת תמיד תפקיד ראשי. את שנת הבר-מצוה, הברוגז הגדול בכיתה ח' את תקופת ההצעות במקלחת.

את תקופת הנעורים, בה מתחילים כבר להתבגר והדברים לובשים אופי אחר. השיעורים הרבים בכיתה. במיוחד זכורים לי שיעורי המתמטיקה בהם היינו כיתה מצומצמת ואיך אתה התבלטת ושלטת בחומר. גם בשאר המקצועות לא טמנת

ידך בצלחת, אך במיוחד הראית בקיאות במקצועות הריאליים. ואמנם אחרי השירות הצבאי רצית ללמוד בטכניון, אך לא הצלחת להגשים את משאלתך... "רבות מחשבות בלב איש".

נזכרת אני איך בכיתה י' החלטת אתה ועוד כמה בנים שאינכם רוצים ללמוד יותר מוזיקה, את המלחמות הגועשות עם מורדי בתחילת כל שיעור. ואיך אפשר לשכות את צעדיך הקלילים בריקוד. אי אפשר לקשר ערב ריקודים מבלי שאראה אותך בין הרוקדים. איך היינו רוקדים כל יום רביעי במועדון השכבה, ריקודים ישראליים שכה אהובים היו עליך.

ולאחר מכן, את חג המחזור שהיה בתקופת מלחמת ששת הימים. איזה קשיים נערמו לפנינו בהכנת החג ובמאמצים משותפים הצלחנו לבצע משהו. לאחר חג המחזור — עבודה במשק, אתה מצטרף לענף המדגה. ולאחר השירות הצבאי חוזר אליו ומרכזו. ואני בתור אקונומיסט כל בוקר מכינה לך את האוכל... ולפתע אין אתה הוא זה שמכין את האוכל כל בוקר, מתניע את האוטו ויוצא לעבודה...

איד, איך אפשר לטבול בים של זכרונות מתקופה כה יפה ולדעת שמשהו חסר אותם. מי יכול לתת הסבר לכל העוול הזה... ?

לאה בן זקן

"אלה ששוב לא יהיו,
הם ישנם בליבם של כולם
הם ישנם ויהיו לעולם."

...שבת לפני־הצהריים. התאספנו ה"גפנים" לספר ביוסי. כל אחד חיכה שהנה
הנה תיפתח הדלת ויוסי בגופו הזקוף, בבלוריתו הבלונדינית ובחיוכו ייכנס לחדר
וישב כאן אתנו...

העובדה שעל יוסי אריכים לדבר בזמן עבר, מיאנה להיכנס לתודעתנו... אך
האמת המרה הכתה בפנינו...

נזכרנו ביוסי, שנמנה עם הילדים הקטנים שבגן, אך יוסי בבחינת מלך גם לגבי
הגדולים, ואפילו הם מותרים למענו על אותן גולות גדולות ומבריקות, המכונות
בפי הילדים דומבסות... הגדולים עוברים לבית־הספר ויוסי נשאר המלך הבלתי
מעורער (לצידו ממליכים הילדים את לאה למלכה).

והגיע גם יומם הגדול של יוסי ושאר הקטנים ואף הם עברו לבית־הספר ובשמחה
רבה קיבלו מחבריהם הגדולים את הציוד הלימודי הראשון. את הלימודים אהב יוסי
מאד, ולפי עדות המחנכים מאותם הימים, הופיע כל בוקר ראשון לכיתה, כדי לתפוס
את המקום הקרוב ביותר לשולחן המורה. באותם הימים גר יוסי עם תמר ושמולי
בחדר. השלישיה זכתה לכינוי תי"ש — ראש תבות שמם — וזאת בשל תעלוליהם
הרבים.

שנות הלימודים הראשונות הן גם שנות ה"מאבקים" הכמעט יומיומיים בין
יוסי וחקי, אולי על ה"שלטון". אותן מריבות אשר באותם ימים רחוקים נראו מריבות
השובות, ואשר העתיד הוכיח שהיו אלו רק מעשי ילדות, כי ברבות השנים הפכו
השניים ל ידידים אמיצים.

השנים חולפות, ובכיתה ו' מתחילה הפעילות במסגרת החטיבה. ושוב יוסי —
זריז כחתול במסגרת הפעולות בחוץ, חריף בדיבורו בעת השיחות בענינים שונים
ופעיל בועדות השונות (ו. עלון, ה. תרבות). באותם הימים מתגלה ביוסי חוש הקצב
וכשרון הריקוד שלו. הוא משתתף בקורסים לריקודים של החטיבה, מלמד ריקודים,
מנסה עם עוד כמה חברי' לארגן חוג לריקודי עם בשפר, מופיע בהופעות ריקוד

במשק, והעיקר רוקד ורוקד בכל הזדמנות... וכבר אי אפשר לזכור הופעת ריקודים בחג כלשהו, בחתונה, ובסתם ערב של ריקודים, ללא דמותו של יוסי, ותמיד בקלות, בקצב.

כיתה ט' הפותחת את שנות בית-הספר התיכון שלנו, פתחה לפני יוסי, השואף לדעת, דלתות נוספות — במיוחד התבלט יוסי בתחום המקצועות הריאליים, וזאת ללא הבדל בין מקצועות ותיקים ומוכרים לנו, לבין מקצועות חדשים. במשך ארבע שנים אלו נוצר הרושם שהעיסוק במקצועות אלה אינו דורש מיוסי מאמץ מיוחד ואך טבעי הדבר, כי הישגיו ברורים. לעומת זאת, לא אהב יוסי במיוחד את המקצועות ההומניסטיים.

באותם ימי געורים עליזים בלטה ביוסי גם אהבתו לילדים, ובייחוד לקטנים שביניהם. אין לך הפסקה שבה עבר ליד הפעוטון מבלי להתעכב שם, מבלי לשחק ולהשתובב עם אותם פעוטים.

ואותם הימים, לגבי יוסי, הם גם ימים של אהבה ראשונה. אהבת נעורים ראשונה ורעננה לר. אשר זה מקרוב הצטרפה לכיתה, ויתכן ששבתה את ליבו כבר ממבט ראשון. את רחשי ליבם ידעו רק הם, אך למבטים אשר שלח יוסי מן השולחן הראשון (כרגיל) אליה בשולחן האחרון — היינו עדים כולנו.

שנת י"ב — שנה אחרונה ללימודים, אם כי יוסי, כשאר ה"גפנים", העדיף לשגע מורים במקום ללמוד ברצינות. לעומת זאת, את עבודת הגמר בנושא האנטישמיות עשה ברצינות רבה.

אותה שנה — שנת מלחמת ששת הימים. ה"רומן" של יוסי עם ענף המדגה החל עוד קודם לכן. אך בתקופה זו של שעת המבחן, כאשר עובדי הענף מגויסים, הוכיח יוסי את עצמו. יחד עם שני מתנדבים מדניה הצליחו להחזיק את הענף. ח"י שנים עברו חלפו. חג המחזור, קבלה לחברות, ו...ההבילה ששמה קבוצת "גפן" נפרדה — איש לדרכו. החבר'ה פנו לדרכים שונות. רק עתה בעת שאנו

משיחים, אנו רואים עד כמה היה יוסי רב־גוני, עד כמה לא הכרנו צדדים רבים באישיותו.

על יוסי כחייל היטיב לספר חקי, אשר בתקופה זו היה אתו בקשר הדוק מאד, גם אם בשנה הראשונה לשירות היה זה בעיקר קשר של מכתבים, כי השנים כמעט ולא נפגשו: "בתחילת שירותנו הצבאי היינו יחד בקורס טיס, כשהטיסו אותנו יחד מהקורס, לאחר כשלושה שבועות, ידע יוסי בדיוק מה הוא רוצה להיות — החלטתו היתה נחושה: הוא יהיה שריונאי. באותה מידה ידע בדיוק מה הוא לא רוצה לעשות — להצטרף לשייטת. במבדקי הכניסה לשייטת נשאל כל אחד מהחבר'ה מה היה רגע השפל בחייו? יוסי ענה: "כשהכניסו אותי למבדקי השייטת". הוא השיג את מטרתו ולא התקבל.

בקורס מקצועות שריון ובקורס מט"קים היה יוסי הניך מצטיין. הציעו לו להיות מדריך בקורס שריון. שוב הוכיח יוסי שאין לו ספקות, שהוא יודע מה רצונו ושהוא גם יגשים אותו. הוא רצה להיות קצין — והיה! היה בעל יכולת ביצועית

ממדרגה ראשונה, ותמיד שלם עם עצמו. במכתביו הרבה לספר עד כמה השריון מענין אותו.

לקראת שחרורו הרבינו לשוחח. לדעתי, היה עליו להמשיך ולשרת בצבא הקבע — לאנשים כמוהו זקוקים שם...

שלוש וחצי שנים שירת יוסי בצה"ל. וכשחזר, היה טבעי ביותר שיחזור אל הענף שלו — ענף המדגה.

שוב, בלטה אהבתו לילדים. לילדים משלו לא זכה, אך המשיך לאהוב ילדים ובעיקר פעוטים שבהם. ליחס מיוחד זכו עופר ועדי — הילדים שעם הוריהם, תמר ויואב, גדל והתחנך.

וצד נוסף — מקומו במשפחה כאח הבוגר. זכורות לצביה אותן שיחות של התיעצות, של התענינות, של החלפת דעות בקשר לאח הקטן — בועז, בקשר למושה, המוצמד אליהם.

מלא נעורים ושמחת חיים הלך מאתנו ביום-הכיפורים, אף לא הספיק להיפרד מכולנו. הלך, וכרגיל — בראש הטור, אל הדרך אשר ממנה לא שב... נסתם הגולל על 24 שנות נעורים ומרץ... ואנו "הכיתה שחזרה" והיא חסרה עצם מעצמה, נמשיך לשאת את זכר הסיפורים, החוויות המשותפות — את זכרו של יוסי ז"ל.

קבוצת "גפן"

אמונה חזקה בעתידו של ענף המדגה

את יוסי הכרתי, כאשר התחלתי לעבוד במדגה. אז היה יוסי עדיין תלמיד, והיה בא לעבוד יום בשבוע. כבר אז, היה משוחח אתי על עתיד המדגה; מה טוב, מה רע, ומה צריך לשפר בענף, כדי שהענף יהיה רנטבילי. ראיתי שאיכפת לו עתידו של המדגה.

אחרי כן, יוסי התגייס. בחופשות הקצרות שהיה בבית, תמיד התעניין מה חדש בענף, מה השתנה, אם יש הידושים. תמיד רצה לדעת עוד ועוד. בחופשות הגדולות, היה בא לעבוד. זכורות לי חופשות שהיה מקבל, ורק לעתים רחוקות היה לוקח לעצמו כמה ימי חופש. תמיד סיפר לי שיש חיכוכים בינו לבין הוריו בקשר לעבודה. היתה ליוסי אמונה חזקה בעתידו של ענף המדגה, והוא רצה להוכיח שאמונתו מוצדקת.

הגיע יום השחרור ויוסי חזר הביתה, למדגה, וכולו מרץ ותנופה. אני, שנשארתי לבדי בענף, קיבלתי אותו בזרועות פתוחות, והתחלנו לעבוד יחד. באותה שנה, הצלחנו בכוחות משותפים להעלות את הענף על דרך המלך. אמנם לא לשיא ההצלחה, אך היינו מעודדים.

היינו ידידים גם אחרי שעות העבודה. יוסי היה בא ללגום כוס קפה אצלי; ושוב, שוחחנו על עתידו של הענף, והקשור אליו.

זכור לי ערב אחד, כאשר צלצל אלינו שומר המדגה והודיע שישנה תמותה של דגים. הגענו ביחד למדגה וניגשנו לבריכה הנגועה. ראינו דגים צפים על פני המים. מיד התחלנו לעבוד. עבדנו עד השעות הקטנות של הלילה. בגמר העבודה, כאשר הסתכלתי על יוסי, ראיתי דמעות עומדות בעיניו. כל כך כאב לו שעמל של עונה שלמה הולך לאיבוד תוך שעות ספורות.

ביום שבת, מוצאי יום-כיפור לפני גיוסו, נפרדנו בלחיצת יד, ואמרנו שניפגש
בעוד כמה שבועות. כאשר נודע לי דבר נפילתו, לא עיכלתי זאת. הייתי בחורשה
על-ידי חולתה, נכנסתי לאוהל הסיירים שלי וחשתי מועקה על ליבי. זה לקח לי
שעות להתאושש.

כך אני זוכר את יוסי, וכך יישאר אצלי חקוק זכרו.

חברך דוד וייס (פצ'ו)

לכתוב על יוסי שאיננו...

מעלה אני לפני זכרונות על יוסי הילד, על יוסי שהתבגר והיה לעלם, על יוסי שהכרתי כל כך. עשרים שנה ויותר, שכנים אנו במגורים עם הוריו. כמעט כל שנות חייו של יוסי. קשרי המשפחה שלנו יצרו בדרך הטבע היכרות פתוחה וכך ראיתי את יוסי בהתלבטויותיו בילדותו, בשנות נעוריו וגם בהתבגרו. בהיותי מורה, הכרתי גם את יוסי התלמיד. הוא היה בעל יכולת חשיבה, פעיל בחברתו ועצמאי לפי גילו. ידעתי על תעלוליו, על דרכי תגובותיו על יצרו ועל גבול שליטתו העצמית.

נהגתי לשוחח עם יוסי העלם, שיחות חולין ואף שיחות בתחום האישי שלו עצמו. רבות מאלה זכורות לי כחוויה. לא אחת נשארתי לאחר שיחה כזאת מהורהר עם עצמי. הקשבתי לתגובותיו, תגובות האיש הצעיר, וחשתי כי הוא מקשיב להנמקות, להסברים, גם כשלא היתה הסכמה בינינו לגופם של הענינים בשיחה. יוסי ידע לשתוק הרבה ולהקשיב הרבה, לשקול בטרם הגיב, לגבש דעה בסוגיה ולעמוד על דעתו.

בשנה האחרונה, שנת המלחמה, נשא הוא באחריות לענף המדגה במשק. ומשום הקשר בין התפקידים נצרכנו זה לזה לעתים קרובות. ראיתי אותו מתמודד עם הבעיות הקשות של הענף. עיניו, חזות פניו, תגובותיו, כל ישותו, העידו כי הוא מתלבט, מנסה להתגבר ולפתור אותן. אכן היה יוסי איש המסוגל לשאת באחריות, בתפקיד, חשתי שאכפת לו. בחדשי הקיץ האחרונים שלפני המלחמה היו תכונות אלה מוחשיות מאד, כי עמד הוא אל מול מצוקות הענף ובו בזמן בבהינות הכניסה ללימודים מלאים בטכניון.

אחד מביטויה של הנכונות והיכולת לעמוד באחריות ובתפקיד הוא להיות מוכן להשקיע הרבה זמן, שעות עבודה מרובות על חשבון שעות הפנאי, בשעות לא נוחות, בערבים, ובימי חג ולפעול כפי שהמצב מכתוב, במסירות, ובשיקול דעת. אלה היו תכונותיו של יוסי, עמם הלך למלחמת יום־הכיפורים וממנה לא שב.

נפרדתי ממנו בלחיצת ידיים דרך אשנב האוטובוס, ולא חשבתי על פרידת נצה!...
לנו, לכולנו, למשפחה ולחבריו אבד אדם צעיר — ואין נחמה. קשה מאד
ההשלמה.

דב ברקו

הרגשת מחנק מעיקה ליוותה אותי כאשר עלינו בצהרי ה-8 לאוקטובר דרך גשר אריק לרמת-הגולן.

בתוך אותה מועקה היה חשש אחד ברור ונהיר — החשש לגורלם של שלושה שיצאו לקרב. לא היה יום במלחמה שלא מצאתי עצמי תוהה למעשיהם ולמקומם. שנים מהם לא חזרו. אחד היה יוסי.

דומה היה כי עצם החשיבה אודותם, דיה לחסנם מפגיעה והשכנוע הפנימי — שלא יאונה להם כל רע, לווה בספק הנורא שאולי אין זה כך. ואשר יגורתי בא. אדם קשור במערכת גימים אינסופית לעברו, וכל קשר במערכת הינו אדם וזכרון. יוסי היה ללא ספק הזכרון הראשון אחרי אבא ואמא. קשורים היינו אחד לשני חרף השוני הרב בינינו בגישותינו ובשאיפותינו. אינני מסוגל לפרוט את אשר היה יוסי בשבילי לזכרונות בודדים. בשבילי הוא עולם שלם שבו מוצאת כל חוויה את ייחודה בתוך האדם כולו. נדמה לי שנעשה נסיון לבנות מתוך היכרויות של אנשים שונים דמות מסוימת. דמותו בשבילי שונה לחלוטין מאחר ויחסינו היו שונים. בשנים האחרונות, כאשר נפרדו דרכינו, היה יוסי בשבילי הדרך שאותה נטשתי. אדם המנסה להגשים שאיפותיו ומאווייו במסגרת שלי נראתה בלתי אפשרית למטרותי. יוסי היה נאמן לדרכו, נאמן מאד, למרות הספקות שקיננו בו.

עוד בהיותנו בצה"ל ניסיתי לשכנעו להישאר בצבא הקבע. ידעתי את כשרונו בנושא שבו עסק, ואת הערכתם הרבה של השותפים לו בצה"ל. יוסי סירב בכל תוקף, נוהג היה לשאול אותי: "אם כולם ילכו, מי יישאר?" חרד היה חרדה רבה לנעשה במשק, חרדה זו האפילה על כל שיקוליו האחרים.

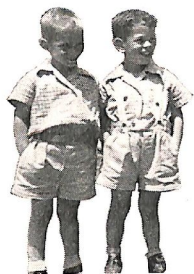
חרה לי מאד שאין הוא מנצל את כשרונותיו לרכישת השכלה גבוהה ראיתי בכך בזבוז זמן ולא אחת אמרתי לו זאת. יוסי לא הסתיר בפני את ספקותיו, היסוסיו ואת לבטיו בתחומים שונים בחייו, אבל האמין כי את עצמו ימצא במסגרת המשק וכל מעשיו היו מכוונים לכך.

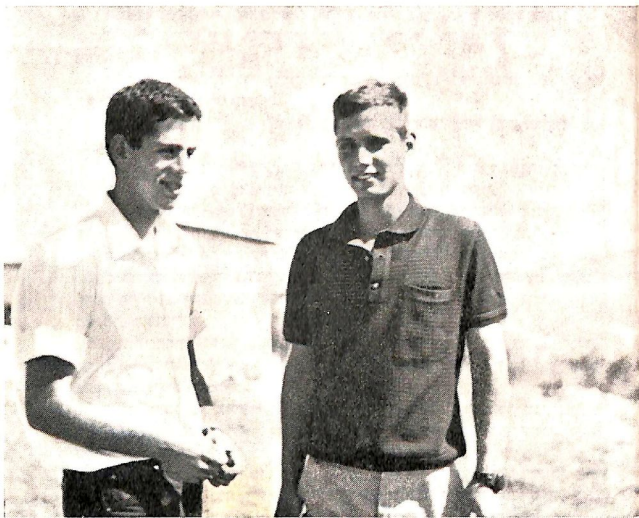

הדרך בה הגיע למעשיו ולדעותיו אלו, סימלו בשבילי יותר מאשר את השיבות
הענין בעיניו, את השינוי העצום באופיו. הוא פסק להיות אימפולסיבי והפך להיות
מעשי יותר ובעל ראייה מפוכחת.

יתכן כי המרחק הגיאוגרפי שינה את דרך ראייתי אותו, וגיליתי כי האדם שונה
לחלוטין מזה שהכרתי בשנות הילדות ובשנים המאוחרות יותר. האמנתי כי בדרכו
זו ימצא את אשר הוא מבקש.
דרכו נחסמה, ולי אבד הטוב והיקר שבחברי.

חקי ברקו

מיטיב לקפוץ ולהשתעשע בריקוד

עכשיו, שתקופת האביב בעיצומה, הדשא ליד הבנין שבו גרתי בשכנות ליוסי בודאי מוריק במלוא ירקותו, והורדים שרק לפני שנה שתלנו, פורחים בשלל צבעים והדר.

העבודה המשותפת בנוי שלנו, ליד הבית החדש שאליו עברנו, היא בעצם שקירבה אותנו, כשכנים וחברים.

לא הייתי קרובה ליוסי לפני כן, בתקופת בית-הספר, ולכן גם הזכרונות הם קצרים וטריים.

זכרונות של שתילת הדשא, תכנון הגינות מסביב, מעקב אחרי העשבים והשתי-לים הצצים מידי יום ביומו וגורמים לנו להתרגשות ולחדוות יצירה.

יוסי היה חוזר מהמדגה, תמיד עליז, תמיד איזה סיפור או בדיחה בפיו, למרות שהמצב לא תמיד השביע את רצונו, ומיד לעבודה, בדרבונה של קלאודי.

לאחר שגמרנו את החלקה היומית שהקצבנו לעצמנו, הגיע תורם של כוס קפה, משחק שח-מט של יוסי נגד יוסי, תוכניות וחלומות על איפה נשתול את העצים, ואיפה תהיה הבריכה הקטנה עם הברווזים, והכל מתוך בדיחות הדעת, שאותה ירש משלמה, כמדומני.

כשיוסי התחיל ללמוד בטכניון, נהפך פתאום לאדם עסוק, לא מבזבז זמן לריק, ושעות על שעות אפשר היה לראותו בעד חלון חדרו, כפוף ליד שולחן הכתיבה, עסוק בפתירת תרגילים חשבוניים.

היתה ליוסי מין חולשה לבנות יפות; ומכיוון שגם לו לא חסר יופי, בעיניו הגדולות ושערו הבהיר, הרי שבדרך כלל הוא לא היה בגפו, כבר מגיל צעיר... וידע היטב איך "לעשות חיים"!

יוסי הצטיין גם כרקדן מן השורה, קל רגלים ומיטיב לקפוץ ולהשתעשע בריקוד, עם חוש קצב ואוזן מוזיקלית, שניגן באקורדיון באותה קלילות שבה ריקד, אלא שמשום מה השאיר את האקורדיון לעמי, אחיו, ולא המשיך לנגן בו.

יוסי יישאר בזכרוני תמיד קשור לגינה המשותפת, לורדים, לריקודים, ועיניו
הגדולות מחייכות בשובבות, מלאות חיים ואוהבות חיים.

אסתר לומר

הגינה שקראת לה "המשותפת"

אולי דוקא משום שהיתה זו חברות קצרה ואינטנסיבית מאד, לעולם לא אשכחה. אני רואה אותך לפני בהליכתך הזקופה ובעיניך המבריקות. מטייל בנעלי הגומי, משקה את הגינה שקראת לה "המשותפת" ושרוע אתנו ערב ערב על הדשא הירוק שבחלקו נשתל על ירך ובחלקו שתלנו יחדיו, וכל זה בתקוה ליהנות ממנו בעתיד.

אך אתה לא זכית לכך...

לרגע היה נדמה לי כי תשוב. כי אין זו אלא טעות; וכי כמה כהנים יש לנו בצבא וביחוד יוסי כהן? קינן בי הרגש כי תשוב, כי יוסי כהן אחר נהרג ואתה הרי תשוב...

העולם המציאותי אנס אותי לחזור לתלם החיים האפורים והחד-גוניים. הורגלתי שוב לצחוק, להתבדח על החיים ובמצבים קשים לדלג על הציניות ולהגיע לסרקזם. אבל, בשעות הקטנות ביותר כשהאדם עובר ממצב מאונך למאוזן, מתאזנות כנראה גם מחשבותיו ואז, רק אז הוא נתקף צמרמורת... ברגעים הקשים ביותר (אולי אפילו קשים יותר מרגעי הלחימה בהרמון), כמו יום הזכרון, אני נשטף זעה ולא דוקא מהשמש הצורבת.

תמיד סיפרו לי על גיבורי תש"ח שנראו לי כדמויות טבולות בהיסטוריה, אולי יותר צעירים ורעננים מהורדוס, אך בכל זאת נשאר דמויות היסטוריות.

בשבילי אתה לא דמות היסטורית יוסי. בשבילי אתה יוסי כהן, שלא ישוב עוד לעולם...

יואל אוביל

איך שהזמן עובר. לפעמים נדמה לך שעברה שנה, חמש שנים, הכל נראה לך כל־כך רחוק, אולי משום שבאיזה שהוא מקום אתה מנסה לדחות את הרעיון. מצד שני, אתה שואל לפעמים: "מה, כבר חמישה חודשים?!" ואתה מרגיש, או נדמה לך, שזה רק עכשיו, שזה בכלל עוד לא היה...

שני הניגודים האלה, לפעמים מתנגשים בתת־ההכרה שלך; אתה נבוך, אתה ממש מבולבל, אינך יכול לסדר את כל ההרהורים, את כל הרצון... כתוב על יוסי... זה נשמע לי דבר שלא מן העולם הזה, אני מודה, אני אינני יודע, איך מתיחסים לזה, מה לומר כאן? מה פירוש: "כתוב על יוסי"?

אישית, אני מרגיש שאינני יכול להתיחס אליו בתור שהיה. אני חושב, ובכל הרצינות, שהידידות, ברגע שהיא הופכת ממושג מופשט למשהו גשמי, לגשמי ממש, מציאותי, היא מתגברת על מה שנקרא הזמן, או אפילו מרחק בקילומטרים. אינני חושב שהידידות, כפי שאני ראיתי אותה ביני לבין יוסי — ואני מלא תקווה, שכך גם ראה יוסי עצמו — לא נפסקה אף לאחר שנפל. נדמה לי, שאותו הלם, הוא שהביא אותי לידי תחושה עד כמה הייתי בידידות עם יוסי, למרות שרוב הקשר בשנים האחרונות היה על־ידי מכתבים, ולפעמים כשביקרתי בפרוד. אבל עתה, כעת, אני משוכנע שהקשר הדו־סטרי האילם הזה, היה חזק דוקא בפרק הזמן שלא התראינו. אני מהזיק את האגרת האחרונה שקיבלתי מיוסי, אגרת ברכה לראש־השנה תשל"ד, הוא כותב: "אולי תבוא לבקר אצלנו, מליוגר צעיר?... אלה הדברים האחרונים ששמעתי ממנו. התכוננתי לבוא. היה לי ברור, שברגע שאני בצפון, אני בא. מי ידע שאותה אגרת תישאר ללא מענה?!"

מתי התחילה הידידות ביני לבין יוסי — אינני זוכר בדיוק. נדמה לי, שהיינו בני שמונה או תשע, אינני זוכר, אבל עובדה שמצאנו את עצמנו ברבות הזמן ידידים. לאמיתו של דבר, מעולם לא שוחחנו על כך. אני עד היום חושב, שיוסי היה אחד הידידים הטובים ביותר שלי, ואני אומר זאת בכל הכנות. אולי משום שזה צמח

ללא דחיפה הדדית, ללא משיכה הדדית, לא נסיונות של קירבה, אלא שזה בא. ככה, מעצמו.

זכורים לי לא פעם מקרים, שבאתי לבקר את משפחות הדודות בפרוד, אבל קודם, אינני יודע מתוך מה, אבל עובדה, שקודם לכך הייתי ניגש לחדרו של יוסי, לחדרם של הוריו; והקרובים באמת היו באים בתלונות, עניתי בערך כך: "נכון, אתם הקרובים שלי, אבל אתם הקרובים, וזה ברור ש — — — אין אולי צורך להדגיש את זה, אבל יוסי הוא חבר שלי." אז זה נשמע לי אחרת מאשר היום, היום אני מנתח את הדברים האלה, בצורה יותר רציונלית.

זכור לי גם, שלא פעם שאלו אותי או את יוסי: "תאמרו, אתם אחים?" פשוט, מתוך ששמות המשפחה שלנו זהים, אבל שוב, מתוך מבט לאחור, נראה שהשאלה הזאת נשאלה כיון שהיינו יחד, בכל פעם שהייתי בא לפרוד.

קשה לומר בדיוק מה היה אופיו של יוסי. אני מעולם לא נגעתי בשאלה הזאת, ואני מודה, שכרגע די קשה לי לתאר, כששואלים אותי: "איך לדעתך הוא היה?" אז, התשובה הראשונה העולה בדעתי: "מה זאת אומרת איך הוא היה? הוא היה חבר שלי!" "כן, אבל אילו ביקשו ממך לנתח אותו, לתאר את אופיו..." זה קשה, קשה לי לענות על זה. אבל אשתדל. אני לא אנסה ליפות דברים, או חס וחלילה לכער דברים, אני אשתדל לנסות לבנות מתוך הזכרונות את דמותו. ודאי, זה לא אובייקטיבי, בהחלט לא, אבל כך זה נראה לי.

ראשית הוא היה, עד כמה שאני זוכר אותו, שקט מאד. למעשה — אני לא מתכוון כל-כך מבחינת כושר הדיבור, אני מתכוון לומר, שמעטים מאד, אפילו די נדירים המקרים שהוא נראה לי כועס, רוגז. אם היה כזה — כנראה שלא הביע את זה כלפי חוץ. נכון, שאולי לא שוחחנו על נושאים העומדים ברומו של עולם, רוב הדברים ששוחחנו עליהם היו: הקיבוץ, לאו דוקא מבחינה אידיאולוגית, אלא פרוד בתור מקום. אני זוכר, שלקראת השנה שלפני הגיוס, הוא דיבר על קורס טיס. לי

אישית נראה, אז, כשהיינו בערך בני שבע-עשרה, שהוא יצליח בכך ואני חייב לומר שדי התאכזבתי כאשר נודע לי שבשלב מסוים הוא נכשל. אבל ברור היה לי, ברור מעבר לכל ספק, שבצבא יוסי הצליח. כושרו הגופני היה מעולה לדעתי; מבחינה גופנית, הוא היה בנוי מצויף. אני מודה, אז בגיל צעיר די קנאתי בו. אם נוסיף לזה את השקט שבו הוא נהג ואת האמביציה — הוא היה אמביציוני במובן החיובי של המלה. זכור לי גם, שמדי פעם בעבודה, כשהוא היה עובד, ואני עומד בצד, הוא ידע לארגן מה שהוטל עליו. ומכל אלה, ברור היה לי, שהוא יעלה בצבא. אני הייתי מאד מאד שמח, כאשר נודע לי, שהוא גמר בהצלחה את קורס קציני שריון, וחשבתי אז, שהוא יחתום קבע. אבל גם לא הצטערתי, כשהוא לא עשה זאת.

היחסים בינו לבין בני משפחתו — אינני חושב שאני יכול לדבר על כך פשוט משום שאינני חושב שזו זכותי לדבר על יחסים בינו לבין הוריו, היחסים בינו לבין אחיו, זהו תחום ששייך לו ולמשפחתו בלבד, ולדעתי מקודש מכדי שאגע בוה. אבל בכל זאת, הייתי רוצה לומר כמה מלים לשלמה ולאה הוריו.

אני ביקרתי אותם כחדשים לאחר נפילתו של יוסי. אני מודה ומתודה: פחדתי מאד. זה היה נראה לי אבסורד גמור, לבוא אל הוריו של יוסי, בלי שיוסי יהיה שם. ורווח לי במקצת, כאשר התברר לי שהוריו מעונינים, רוצים לדבר עליו. ראיתי לי זאת לזכות גדולה מאד, כאשר אמי סיפרה לי, שהוריו שאלו עלי, שהזכירו, שישנה ליוסי ולי תמונה משותפת מימי נעורנו, והדבר הקל עלי, כאשר באתי לבקרם. הם נראו לי — ולהפתעתי — חזקים הרבה יותר ממה שחשבתי שהם יהיו. למען האמת פחדתי, שברגע שאכנס, אתקל במבט מאשים: "הרי אתם הייתם ידידים! מדוע הפרידה הזאת?" אבל כשנכנסתי, לא כך היה הדבר. ראיתי בעיניהם, שהם מודים לי, שאני כאן. ואני מצדי, מודה להם מקרב לב, שסיפרו לי איך נפל יוסי, שלא הסתירו ממני משהו, שהם ממש ישיכים לראוח בי ידיד של יוסי. ואני מבטיח, אני אשתדל מאד, להיות ראוי לכך, כי הרי הידידות בינינו לא נפסקה. כשבאתי להוריו של יוסי, ברור

היה לי, שאין בכוונתי לנחם, אלא כיון שאני בא לפרוד, אני בא להוריו של יוסי כל פעם. זה נראה לי כחלק אינטגרלי מביקור בפרוד, כיון שהידידות ביני ובין יוסי מחייבת זאת. ואני רואה חובה זו כאחת החובות הקדושות. ואני אומר זאת בכל הכנות. הייתי רוצה כאן לסיים. קשה לי אמנם לומר לסיים, אז אולי אנסח זאת אחרת. אני נזכר בשירו של חיים גורי, שנכתב במלחמת העצמאות. "רעות" ובו נאמר:

"...אך נזכור את כולם

את יפי הבלורית והתואר

כי רעות שכזאת, לעולם

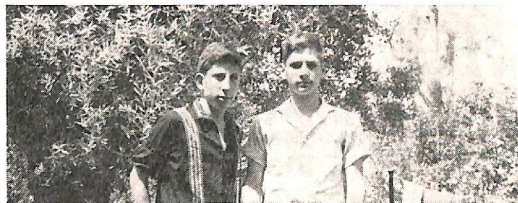
לא תתן את ליבנו לשכוח.

אהבה מקדשת בדם

את תשובי בינינו לפרות..."

שלום יוסי — אני הייתי ירידך ונשארתי כזה. אני מקוה שהייתי ראוי לזה.

מיכה כהן

קשה לי לכתוב על יוסי, אף פעם לא חשבתי שאצטרך לכתוב עליו. ואני חייב לו מכתב, שהרי שבוע לפני המערכה, שלח לי ברכת שנה טובה והודיע שלא התקבל לטכניון. הוא היה פשוט מאד ומוזר מאד ואפילו מיוחד במידה מסוימת. לעתים היה קשה כקריעת ים-סוף להוציא ממנו מלה על חוויותיו, ולעתים היו הדברים נשפכים ללא שום דרבון. לפעמים הוא היה נוהג כאדם מן השורה ולפעמים היה עושה דברים מיוחדים במינם, כמו יחסו אל המין השני — היה מעמיד פנים כאילו דבר לא מדאיג אותו, אך הרגשת, שמשוהו כן מדאיג אותו, אבל זה מעולם לא בא לידי ביטוי, אלא במבטי העינים בלבד.

באמצע המלחמה, באחד הימים הקשים ביותר, התפרץ פתאום לקשר וקרא. תחילה לא ידעתי מי הוא, אך לאחר שהכרתי אותו, התרגשתי כולי, משום שלא התראינו משך כל המלחמה. הוא אמר שהיה קשה אך הבטיח שיהיה טוב ושניפגש בסוף המלחמה. ואמנם נפגשנו, לאחר המון זמן, בבית הקברות. הפעם אני באתי לבקר. בפעם האחרונה, כחודש לפני המלחמה — הוא בא לבקר.

ליוסי הגיון משלו לגבי כל דבר. הוא לא אהב את הקיבוץ. אבל היה לו טוב שם, ואמר שאין סיכוי שיעזוב פעם. וכך לגבי המון דברים אחרים. קשה היה לרדת לדעתו משום שהיא לא באה לידי ביטוי. ואם ביטא אותה, ברוב המקרים לא הבנתי את כוונתו. אך לעתים כן, ואז ההבנה היתה מלאה.

אנחנו עומדים כעת בפני תקופה חדשה. השתחררנו. כל אחד מאתנו איבד חלק מחבריו הטובים ביותר, ומשפחות איבדו את יקיריהן. אנחנו יוצאים למעשה לחיים חדשים, בלי ודאות מוחלטת לגבי העתיד. אך אם נרצה ונחמץ יהיה העתיד טוב, למרות כל הקושי והעצב הכרוכים בכך, לכן נתחזק ונמשיך.

עידו, חבר

ג'סי קראנו לו. שובבות. עליצות. חדות חיים. ועם זה אחריות בביצוע משימות המוטלות עליו. תמיד עשה הכל טוב מאד וכל זאת ברוח טובה. אלו התכונות שמצאתי בו וכל־כך מצא חן בעיני, עד כי עשיתי הכל על מנת לקבלו לפלוגה אף כי הגיע לחטיבה לאחר הקמתה והיה בתחילה קצין רזרבי. ואמנם, משהצטרף לפלוגה לא הצטערתי על כך לרגע.

בולט ביחסי החברה שלו, היה תמיד יוסי משרה אוירה טובה סביבו — בתד-ריכים, בעבודות ובאימונים.

בתרגילים היה נשמע במכשיר הקשר משועשע וקולו היה מיד מרפה את המתח, ואולם קלות הדעת היתה רק היצוגית, ויוסי הוכיח לי כי היה קצין מעולה והשיג הישגים מרשימים בכל האימונים כמפקד מחלקה.

חיילי אהבוהו כי מעולם לא דרש מהם מה שלא עשה בעצמו. בזמן טיפולים תמיד מצאתי אותו עם ידיים מלוכלכות, עובד עם צוותו כאחד מהם. ידיים טובות היו לו וחוש טכני מפותח. פעמים רבות הצליח להתגבר על בעיות טכניות בטנק לבד ללא עזרה.

לי, כמפקדו היתה הרגשה טובה תמיד שיוסי הוא אחד המ"מים אצלי ויש על מי לסמוך. תכונתו ליצור רוח צוות ואוירה חיובית היתה נכס חשוב לפלוגה. מעולם לא שמעתי אותו מתמרמר או כועס, למרות שלא אהב צבא ומלחמות, קיבל גם את האימונים כחובה הכרחית וכך גם העביר את זאת לחברה שסביבו.

יחסיו היו טובים עם כולם ומעולם לא בא אליי בבעיה שהוא לא פתר ביחסי עם חיילי מחלקתו. היה קשור לחברה כמו שהם אליו ואף כי לא היה שייך בזמן המלחמה לפלוגה — כי הגיע מאוחר יותר והצטרף לפלוגה אחרת — בא בזמן ההתארגנות אל הפלוגה וישבנו לשוחח שעות ארוכות.

חיוכו הנערי ואישיותו החיובית עודדה אותנו ותמשיך ללוות אותנו תמיד.
ג'סי — השארת בפלוגה רוח הברית, עליצות ויחסי קירבה בין החיילים והי-
מפקדים ואת כל אלה ננצור עם זכרך תמיד.

גבי ורדי, מ"פ ג'

רצון חזק, מוחלט ובלתי ניתן לפשרות

יוסי

מוזר נראה לי הדבר,
לכתוב לזכרו של יוסי ?

כן, יוסי כהן מפרוד. נכון, זהוב שער, פסיעות מדודות ומהירות, ממעט במלים
ו... אוהב לצאת הביתה, לקיבוץ.

הרבה מקום לספקות אין. אתה מתודע אל מאזן הנופלים כבר בשעות הראשונות
להגיע לבית-החולים.

ובעוד השכן למיטתך מספר מעט מאותן חוויות תופת בהן התנסה, כיצד
הסתיימה אותה הסתערות אומללה, וכיצד הופגזה הדוברה, ממש לפני התחברה אל
החוף, ואתה כבר אינך כאן, דמותם של אותם בחורים צפה ועולה, הם מופיעים
בזה אחר זה.

אל יוסי התודעתי לראשונה בטירונות. תקופת גיבוש, החברה ברובם בני
משקים. מיטב הנוער, אנשי קורס טיס לשעבר, וכבר כאן נודע שמעו של יוסי בין
האנשים.

ובהמשך — באותו אוהל, באותו טנק. בליבו של אותו ענן אבק, מאובק ומשומן,
כולך טובל באפרוריות, אך יוסי מחייך, בת צחוק תמיד נסוכה על שפתיו.
בחור שקט, צנוע, אולם כבר מיפי מבטו אתה נוכח באותה דינמיות, אותה
פעלתנות פנימית המניעה גלגליו של אותו בחור.

פיקחותו ויושרו האישי היו לשם דבר בקרב החברים.

כוחו התבטא לאו דוקא בשריריו, כוחו היה ברצונו.

רצון חזק, מוחלט, ובלתי ניתן לפשרות. מעטים הם הדברים שעמדו בפני אותו
רצון.

אהבתי את חוש ההומור של יוסי. דק, עניני, וממוקם בדיקנות בינות לתשובותיו
העוקצניות.

צבר אמיתי.

יוסי לגבי הוא ביטוי נאמן לאותו דור שגודל על ברכי אהבת המולדת, אהבת ישראל, והגשמת רעיון ההתיישבות בשיטת "עשה זאת בעצמך".

וכשנאמר כבר לא אחת, כי דוקא הטובים נופלים, נשמע הדבר כשגרתני, אולם על יוסי יכול אני לומר זאת במלוא הכנות וההערכה, כי הוא באמת היה טוב, והרבה יותר מזה.

יהי זכרו ברוך.

יוסי קוולובסקי, חבר

— — — אני מתגייס לצה"ל, מתגלגל לשריון ויום בהיר אחד, מגיע לקורס מפקדי טנקים ונפגש שוב עם יוסי. הפעם כמדריך שלי במסגרת צבאית. פגישה ראשונה עם המדריכים והרושם הראשון: יוסי כמעט ושכח את היכרותנו ואוירה רצינית וחמורה מאפיינת פגישה זו. יום לאחר מכן, אנחנו נפגשים באקראי ובשקט. מסתבר, שיוסי לא שכח, אך רצה להשיג בפגישה הראשונה שתי מטרות: (א) להעמידני מראש על ההבדל בין יחסי ידידות לבין יחסי המדריך והחניך במסגרת הקורס הצבאי. (ב) למנוע העדפתי על פני האחרים. הדברים היו מובנים וידידותנו נשמרה בשעות הפנאי. יוסי היה מדריך טוב בקמ"ט, אך התרשמתי האישית היתה, שאין הוא נהנה בתפקידו זה וכי היה מעדיף לטפל בחיילים משלו, אתם יוכל לעצב וליצור מערכת יחסים של מפקד ופיקודיו, הבנויה על יחסי ידידות, היכרות, הבנה ודוגמא אישית — יותר מאשר על סמכות, דרגה ומסגרת נוקשה — המאפיינים יחסים בקורס. גמרנו את הקורס — יוסי גומר להדריך ומצטרף אלינו — אלי ואל עדו מגבעת ברנר, ואנו הולכים יחד לקורס קצינים.

— — — משיחות עם יוסי מסתבר שהוא נהנה ומתלהב מהעוצמה, המהירות והאפשרויות, הגלומות בהפעלת מחלקת טנקים. כולנו יושבים ולומדים את הנושא ביסודיות וברצון, נעזרים זה בזה, בלימודים, בעבודות שיש להגיש, "מסבנים" פה ושם בגבולות המותר ובדברים "שמתבקש" לעשות זאת — ולבסוף גומרים במסדר יפה והגיגי את הקורס. כמה חברה נשארים להדרכה בקורס, אך יוסי מעדיף לרדת לסיני, לקבל מחלקה משלו ולהיות מ"מ עצמאי.

עם הזמן מתרגלים לתפקיד ולתנאים, לסיני ולאבק ומתחילים אף לחכות לשה-
רור. כמו כן, מתהדקים עוד יותר היחסים בינינו ואנחנו עכשיו כאחים אמיתיים
לנשק, ומעורים רבות האחד בחיי השני. מתקופה זו, זכורה לי היטב התלבטות קשה
של יוסי — ודוקא בנושא חברות עם בנות.

יוסי קושר יחסי חברות עם קלאודי ומאידך מתאהבת אחת הבנות בגדוד בבחור
החייכן, השקט והמסוגר קמעה...

יוסי מתקשה להחליט בפרשה זו — מצד אחד קורצת לו קלאודי — והלב
גמשך הביתה, לפרוד; ומן העבר השני עומד החשש לפגוע, לגרום לזו הנמצאת
בבסיס עגמת נפש וצער. אנו מסתכלים מן הצד — מקווים שיוסי יתגבר לבד, אך
כנראה שההחלטה קשה ויוסי מתקשה לקבל אחת מן השנים.

בשיחה עם יוסי מתבררת הבעיה, ואני מיעץ לו להיות הוגן כלפי עצמו וכלפי
אותה בת ולמנוע עוול מעצמו, מקלאודי ומהבת השניה. יוסי מקבל את עצתי,
הפרשה דועכת לאיטה ויוסי חוזר לעצמו, לעליזותו כמקודם ויחסיו עם קלאודי
הולכים ומתהדקים.

בשלב זה בערך אנחנו משתחררים, נפגשים לאחר זמן פעם אחת נוספת כאשר
יוסי וקלאודי באים לחתונתי.

בואו לחתונה הפתיע אותי במקצת היות והמרחק רב והיום הוא אחד מימיו
האמצעיים של השבוע. אך לגביו לא היה בכך שום קושי. המרחק, הזמן והדרך
הארוכה לא הרתיעו אותו והיה לו דבר מובן מאליו שהזמנתי מחייבת אותו לבוא.
הודיתי לו על בואו וללא פקפוק, הבטחתי לו ביקור חוזר באותן נסיבות...
הזמן חולף ומלחמת יום-הכיפורים התרגשה ובאה עלינו.

...עם היוודע לי דבר נפילתו של יוסי, חזרת ומצטיירת דמותו של אחד מידידי הטובים ביותר. אדם טוב וישר, שהחיוך והרצינות מהולים בו יחדיו ; שיושרו, טוב ליבו וחריצותו היו לי לדוגמא פעמים רבות, המצטרפים אלי לתמונה שלמה של ידיד אמת ורע טוב שהיה לי.

שאול שגיב, נען

את יוסי הכרתי בשני אספקטים: האחד — כמפקד, השני — כחבר. באשר לתקופה הראשונה — יוסי היה מדריכי בקורס מפקדי טנקים. ובאשר לתקופה השנייה — היינו חניכים יחדיו בקורס קצינים. המיוחד ביוסי היה, שבשני התפקידים הוא היה אותו אדם. נוהגים לומר, והשתי זאת על בשרי לא פעם, שמכוננים באדם שתי דמויות בעלות אופי ותכנים שונים. האחד אופיו של המפקד, המדריך; והשני אופיו של החבר, החניך בדרך כלל. ולא פגשתי מעודי אדם שגיבש דמות אחת ברעותה — לטובה, כפי שעשה זאת יוסי.

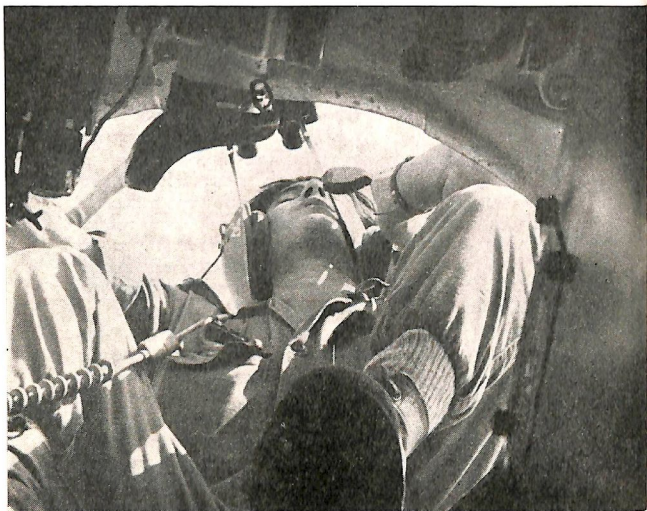
מטבע הדברים — מפקד — נוקשה, קפדן. לעומתו החבר מטבעה של ההגדרה — אדם באשר הוא אדם. ויוסי מילא שני תפקידים אלה כאילו לא היו בו אותן שתי דמויות. תמיד אדם כמפקד וכחבר. קפדן, יסודי, שייך ל"שכבה העליונה". דורש רבות מאחרים, אך קודם מעצמו. מחפש ודורש אחר ההישגיות במובן הטוב של המלה. בולט ומתבלט בחיצוניותו ובשאר תכונותיו לא כמתוך מידוע, כי אם כדבר טבעי ומקובל.

כך הכרתי את יוסי וכך הייתי רוצה לזכור אותו. וכאז כן עתה יש בי צער על שהיכרותנו לא היתה "אישית" יותר. היים — לגבי מה שהיה, או — לגבי מה שיהיה.

אמנון עמיקם, חבר

את יוסי הכרתי בקורס קצינים. הוא שריונר ואני תותחן. הרקע הצבאי היה שונה, כולנו היינו הניכים, עברנו מקורס אחד למשנהו, והוא שכבר היה מדריך, הפך פתאום להיות הניך. זכור לי היטב כי חבריו לחיל הסתייגו ממנו בהתחלה. היה להם קשה להסתגל לעובדה שכעת אף הוא הניך, העומד עמם באותו צד של המתרס. במהרה למדו להכיר אותו נכונה ולהבין שיחסו הקודם אליהם — אשר מסיפורים שמעתי שהיה נוקשה — היה נכון, שאי אפשר היה אחרת גם אם פעמים רבות לא היה לרוחם. תוך זמן קצר, הפך יוסי לאחד מכולם.

היינו ידועים בקורס כצמד. הוא היה חברי הטוב ביותר. היינו זוג בשמירות, בתרגילים ובכל משימה אחרת שהוטלה על המחלקה.

במסגרת הקורס עברנו סדרת חבלה. הסתדרנו לתרגול בזוגות, הייתי בן זוגו של יוסי. היה לנו ויכוח לגבי הפעלתו של אחד המכשירים. יוסי לא היה מוכן לותר ואני בשלי, לא שמעתי לעצתו והפעלתי את המכשיר. יוסי צדק. קרתה תקלה, ואחרי שבועיים הועמדתי למשפט. יוסי רגז על שלא מנע ממני לבצע את הפעולה. הוא צייד אותי בשק של תירוצים ויצאתי זכאי, הוא שמח יותר ממני.

זמן קצר לאחר אותו מקרה, קרתה לי תקלה נוספת שבקעבותיה היה השש שאזרק מהקורס. הוא היה מוטרד ביותר. היה ידוע שעל עבירה כזאת עפים מהקורס, אפילו אם היית מעולה לפני כן. יוסי לא הסכים לדרך מחשבה כזאת, לא הסכים לשפוט אדם על מעשה אחד ללא התחשבות בשאר הגורמים ובעיקר כשמדובר בחבר שהכיר היטב. לא היתה לו אפשרות לעזור, זה העסיקו הרבה ושוב, כשלא נזרקתי, הוא שמח יותר ממני.

כעת, אחרי חמש שנים, אני זוכר שאצל יוסי אפשר היה למצוא הכל. תמיד היה מצויד במיטב הדברים. אם מדובר בצויד עזר שכל קיבוצניק, אשר מקטנות חי עם חברים, יכול היה להעריך בחשיבותו, ואם מדובר במזון (ממתקים) שכל קיבוצניק מקבל מהבית בשפע.

עם סיום הקורס חזרנו איש איש לחילו. כשנה לאחר מכן, נפגשנו במסגרת תרגיל בסיני. היה לילה קר, מתחת לאפס מעלות, יוסי שריונר ואני תותחן המסייע לו. מיד ארגן תנור על נפט, מתח יריעת ברזנט ליד הטנק שלו והתחממנו על כוס קפה, כאשר הוא כתמיד, שולף מתרמילו את העוגות ששלחה אמא מהמשק. אי אפשר היה אחרת. זו היתה הפוגה פנטסטית. להתחמם ולנוח באמצע המדבר הקר עם כוס קפה ועוגה. אחרי שעתים שוב שמעתי את קולו בקשר, מתיעץ ומקבל פקודות ממפקדיו.

אחרי הצבא, נסעתי להו"ל ללמוד רפואה. יוסי נשאר בארץ, בקיבוץ. הרקע או העבר שלנו, היה שונה, ההוה — גם כן, וברור היה שגם העתיד. למרות זאת, היתה לנו שפה משותפת. הקשר נשמר. יוסי שאל, התעניין וידע. הוא לא סגר עצמו בד' אמות של הקיבוץ וכלל לא הופתעתי כשסיפר לי על כוונותיו ללמוד בטכניון בשנה זאת.

באחד הימים הראשונים שלאחר המלחמה, צלצלתי הביתה, אמא אמרה שאבא של יוסי התקשר ושאל אם ראיתי את יוסי, אם יוסי במקרה נמצא בסביבתי. הייתי ברמה. כשהגעתי הביתה, טלפנתי למשק. החברה שהרימה את הטלפון, הודיעה לי שיוסי לא יחזיר.

גב' שנדור, חבר

המלים הבאות מוקדשות לכל מי שהכיר את יוסי, ובראש וראשונה להוריו ולאחיו.

אני מפליג לעבר הלא רחוק ומגלה מה רב כושר החיות של יוסי גם במותו. יום א', 7 באוקטובר לפני-הצהרים. סגן יפה-תואר מתיצב לפני במחנה תימן ומציג עצמו כמ"מ טנקים. פלוגתו המקורית איננה במקום והוא רוצה מחלקת טנקים. היש לי עבורו? דחיתיו לרגע. אספתי כהרף עין נתונים: הטוב הוא, המקצועי הוא? היהיה מ"מ טוב? (כי זאת לדעת — לא הכרתיו עד אותו יום מה גם שהגעתי לפלוגה א' באקראי, בשחר אותו יום). מן הלחישות גיליתי כי זכות גדולה עומדת ליפול לידי, אם יוסי יהיה מ"מ בפלוגתי. ומאותו רגע היה יוסי מפקד מחלקה מס' אחד בפלוגה א' בגדוד. מרצו, חיוניותו, כושר מנהיגותו, מקצועיותו ורוחו המרוממת שבו עד מהרה את ליבי. לפלוגה ניתן באופן מקרי שם הקוד "אהבה". ולא מקרה הוא שתוך ימים ספורים למדנו, אנשי הפלוגה לאהוב האחד את רעהו.

ירדנו לסיני. שבעה ימים היתה הפלוגה בתנועה, בכלימת אויב, ובציפיה לבאות. היו אלה ימים שחלפו בעצלתיים: הרבה מתח. מעט מלחמה. היה זה יוסי ששולב בו חיוך שובה ורוח סרה כאשר היה קובל על כך שאין הכח שלנו תורם דיו ללחימה. כשהיה אומר זאת, חשתי כאילו ביתו ויקיריו מחממים את ליבו והוא מרגיש חוב לאלה שכבר נפלו, ולנו — החיים.

מי היה מעלה אז בדעתו מה צפוי לנו כבר על הסף.

יום שני, ה' 15 באוקטובר. השעה 15.00. מודיעים על התכנון לחציית התעלה. תדריך קצר למפקדים. נראה כאילו יוסי מקבל עילוי ואם לא נחזיק בו, ירחף מעלה מהדוות הצפוי לנו. בעצם, כולנו חשנו שאנו עומדים לפני אקט שהשפעתו על תוצאות המלחמה תהא מכרעת. יצאנו לדרך. המשימה של הפלוגה היתה לפרוץ את ציר "עכביש" שדרכו היו אמורים לעבור ראשוני הצולחים. מחלקת החוד בביצוע הפריצה, היתה כמובן מחלקתו של יוסי. הביצוע היה ללא רבב. חלק א' במשימה חם.

מערכות הקשר מזעקות ומצעקות באזנינו. אירת מלחמת דמים מרחפת בחלל שמעל ראשנו ועל האדמה. יותר ויותר אנו חשים שלילה זה שלפנינו, יהיה גורלי... כמה ימים לאחר שוך הקרבות, יום שבת בהיר וחם, עת תערובת של רגשות הציפתי, שלפתי קולמוס להריק דרכו מלאי ליבי. על מה שהיה באותו לילה, אביא מתוך השורות שכתבתי באותה שבת סמוכה להפסקת האש.

"גם כעת אחר חלוף הפריצה, עדיין הולם ליבי בחזקה לזכר אותו לילה ואתו שחר שסללו את נתיב החציה לצד המערבי של התעלה. רבות ידענו אותו לילה. עין לא עצמנו, ואזננו היתה קשובה לכל. במיוחד לקולות שבקעו מן הקשר, מהם למדנו עד מה קשה סלילת הדרך לצעד הנצחון. איזה מחיר דמים עצום שומה עלינו לשלם כדי להביאנו עד הלום... ואז, אוגדה שלמה כמוה כתמנון ענק הנאבק לחייו ולמען ביתו דומים והוא מקריב זרוע אחר זרוע; זרוע לופתת, מחניקה אויב, גוועת... ולבסוף גידם ומצולק בותר הגוף, והוא חי וגושם, וכואב כאב אבריו שהקריב. אנחנו היינו זרוע וכל כלי אצבע, והיה זה ליל הקרבה, ליל צומת טרטור, ליל זוועה וגבורה, ליל כאב ותהילה, ליל כל-בו; פחד, וחרדה, אומץ וגבורה, חיים ומוות, וגאון מול פליאת הישארות ומה לא? ובלילה זה, עת הוקרבו הזרועות, והתמנון חדר קדימה, צולח מים בהמים חרישית... פנינו וסקרנו את ציר התקדמות האוגדה למעברת... ונשלחנו גם אנו אל צומת טרטור לפרצו... קראתי ברשת לכלים לפרוץ אחרי במהירות (הייתי בטנק של יוסי כיון שהיה ראשון, וחלק מן הטנקים לא היה עוד עמנו) ודהרנו קדימה. יוסי הנפלא עוד ביקש להיות תותחן ואני דחיתיו; הרי כטען תהיה לעזר רב יותר — לירות, לראות ולטעון. איזו חדות מסירות ואומץ היו לבחור הזה! ואנו דוהרים לצומת. נתתי פקודה לירות פגז ומקלעים, ובו זמנית הרגשתי חבטה עצומה (זה לא יכול להיות הפגז שלנו — חשבתי וצדקתי). הסתבר שפגז חדר אותנו בצריח. הטנק עוד המשיך לנוע וקראתי לנהג ימינה ואחורנית. עדיין לא ידעתי מה רב האסון שקרנו בטנק. לפתע בעצר הטנק. לא נוסע, לא מדומם, ועשן מתאבך מתוכו. זה הרגע

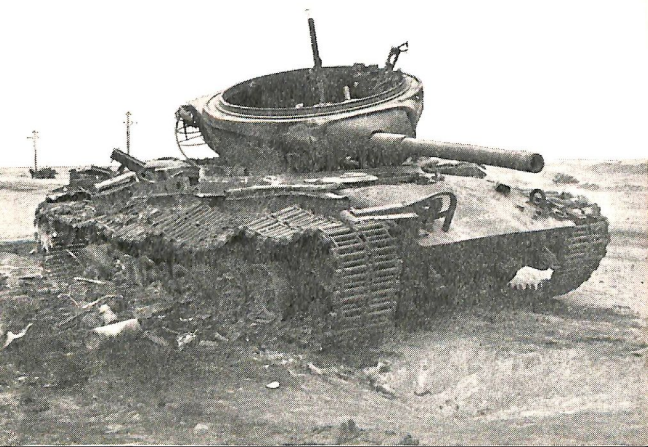
לנטוש — ידעתי. לא ידעתי שאנו המישה בצוות (כיון שעליתי בתוך הלחימה) אלא, כשירדתי לצריח טרם הנטישה לבדוק מצב הצוות, אז נתקלתי בעיניהם הפעורות, ההמומות והכואבות של התותחן והטען־קשר. יוסי איננו. היה לי חם ברגלים, מעט דם, ובאותו זיק שניה הבינתי; יוסי ספג את הפגיעה ישירות והעניק לנו שלמות וחיים... אנו עדיין בטווח השמלים, הסאגרים, הטנקים והבווקות. יש לנטוש מהר. שלושים שניות של בדיקה אם אכן נפל חברנו חלל. כן, אין מקום לספק, וכדי להציל חיי הצוות נטשנו”.

השורות הבאות מביעות הרגשה, שאני בטוח שהיתה מנת חלקם של הלוחמים בכלל ויוסי בפרט.

“אני זוכר: כשדהרנו לעבר הצומת, בחלפנו על פני המון טנקים תקועים, שרופים והרוכים, כשמולנו עוד שני מגחים בוערים, ידעתי: אנו מתערבים עם המוות; כלום נוכל לו? הוצפתי מין קור־רוח של הקרבה. הפחד הנורא שהרעידני משך השעות האחרונות ביתק עצמו מעלי והתיר בי רצון לרוץ קדימה ולעבור את הצומת. כה רצייתי שהזרוע שלנו תלפות, תחניק ולא תגווע! והבנתי שעלי לירות אש, אש, אש. ומשנתתי פקודה — חטפנו... איבדנו חבר יקר, לוחם ללא חת, שאן שעות קודם לכן הנהיג את מחלקתו לפרוץ ציר... הוא ירה, פקד, דהר, וכולו רצון, חיות ואש. עכשיו מחלחל דמו באדמה, מצמיח מחדש שורשים לבנים שהלואי ולא ידעון עוד מלחמה”.

ומה עוד אומר?

אהוד גרוס, מ”פ

לכתוב על יוסי, דומה שאין לי דבר קשה מזה. האסון עוד לא עוכל. עוד לא חדר לתודעתי. אכתוב קצת זכרונות, ישנים וחדשים, קצת הרהורים. כי דומה שהוא עדיין אתנו. כאילו רק אתמול התחרה אתי כאן על המרפסת בקפיצה על חבל וכאילו עבר רק שבוע מאז סטה לרגע מדרכו ונכנס לביתי, לומר שלום, לראות מה נשמע והנה הוא מתרחק בטנדר הצהוב.

"שנה טובה, שנת שלום ואושר. מאחל יוסי כהן." הגלויה עוד מונחת על שולחני, אף לא הספקתי לענות עליה, הכל התרחש כל-כך פתאום:

יום-הכיפורים, גיוס ואנחנו עומדים במחנה, ליד הברז. על אף הבהילות מספיקים לשוחח מעט ולהתעדכן כל אחד בנעשה אצל חברו. מאז התראינו לאחרונה, יוסי מעשן, עדיין עם התרמיל על כתפו, מספר על תוכניותיו ללימודים — טכניון, משק... השיחה מתגלגלת: "מה נשמע אצל זה? ד"ש מההוא?" אך במהרה נפנים איש לעיסוקו.

זמנה מאד אנו במלחמה. מדי פעם נפגשים לפרק זמן קצר, מחליפים מספר מלים וממשיכים בדרךנו.

אחר צהרים בטרם פריצה. אנו במנוחת התארגנות ליד ציר הכביש. יושבים בתוך המזקו"ם על ה"בוגיס", מפטפטים, מחכים לב' מפקדנו משכבר, שיחזור ליחידה עם הוראות. מרכלים על ר' "תראה", אומר יוסי, "פצוע ביד ועוד מוכרח לסחוב הכל בשביל הפלוגה שלו מה יש? תשאיר גם לאחרים." ב' הגיע, מתקבלת פקודת התווה, יוסי עולה לטנק תוך כך פוקד על הנהג "תניע", משתחל לצריחון המפקד, חובש את כובע הקשר ותוך שהוא מתחיל לנוע שולח נפנוף שלום, כרגיל, עם חיוך רחב. כך הוא עומד לעיני, תמיד מחייך, תמיד עליו. בדרך כלל מפזם איזה שיר, כמו אז ברפיח כשהמנונו היה: "מה צריך בסך הכל בן אדם? ככר אחד של לחם..."

הכרנו במקרה. סיימנו טירונות וקורס מקצועות שריון והוצבנו לצוות אחד — צוות מ"פ. שני קיבוצניקים ומושבניק. קודם כלל לא הכרנו, אך הידידות הלכה עם

השירות, עם הקשיים ועם השמחות. הפכנו לצוות שהיה לשם דבר, מצטיין, כולם עובדים בו יחד: התותחן מטפל טיפול נהג, הנהג בצריח, כל אחד עוזר לשני ויחד צחקנו על הצוותים האחרים בהם הטיפול בטנק היה נושא למריבות וסכסוכי תחומים. "תחנות וולס, כאן וולס. עלו לעמדות. פתחו באש. בהצלחה, סוף!" זה היה קולו של ב' המ"פ וכך החלה טבילת האש שלנו בתעלה. יוסי היה באותו רגע בתורבות בתצפית ועם תזוות הטנקים נאלץ להיכנס לבונקר. אחר כך לא סלח לב' שלא המתין לו שיגיע אל הטנק ולקח במקומו את ה'. "תראה איך פספס", היה טוען ורוגז, "אם רק היו נותנים לי..."

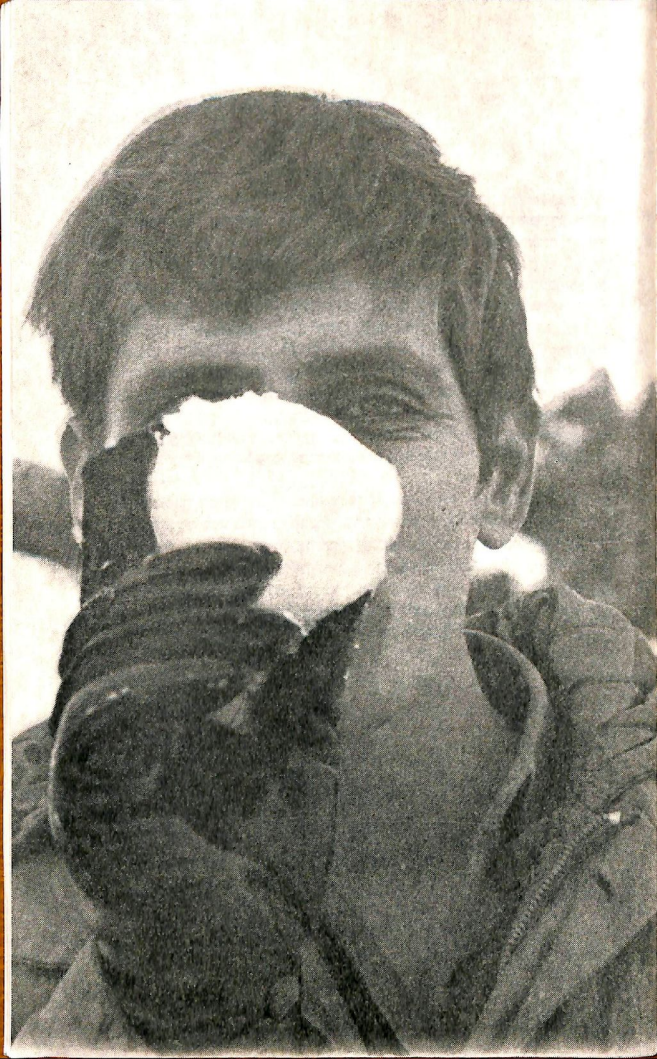
עיקר התקופה שהיינו יחד, היתה, אכן, כאנשי צוות כשאוירת החברות הטובה מכסה על כל הקשיים. בצבא נפרדו דרכינו, אך החברות נשארה, היינו מנצלים הזדמנויות שונות ו"קופצים" זה אל זה לראות איך "הולך" לכל אחד ביחידתו. שבנו לשרת באותה יחידה, במילואים. בתקופה זו לא הרבינו להתראות. בעיקר בגלל המרחק, אך כשעבר ליד ביתי היה נכנס ולו לדקות מספר, לומר שלום, לשמור על הקשר.

כך, גם הגענו יחד למלחמה ומראהו של יוסי עומד בצריח, ומנפנף לשלום אינו חולף ואני הפץ כי זכרון יום המחרת, כשניגש אלי הקמב"ץ וקרא לי הצידה: "יש לי משהו לומר לך..." הניח יד על כתפי ובישר לי את הבשורה, לו יהי זה חלום בלהות בלבד. אך לשוא.

י.

נשם יורד על פני רעי,
על פני רעי החיים, אשר
מכסים ראשיהם בשמיכה —
ועל פני רעי המתים אשר
אינם מכסים עוד.

יהודה עמיחי

יוסי,

גשמים רבים ירדו השנה בחורף, היתה זו שנה גשומה למדי. גם הפרחים שצצו אחריהם, מילאו כל פינה ופינה במשק ובעיקר את גינתך, שכאילו השנה בכוונה התליטה לפרוח ביתר שאת.

הקיץ עם החמסינים והבריכה שכל־כך אהבת "לשרוץ" בה אף הם כבר מפנים את מקומם לסתיו. אנו בפתח החגים — ושוב לפני אותם "ימים נוראים".
שוב מנסה הנפש להתקומם נגד עובדות החיים ולשאל לעצמה היכן הם, היכן ?
הרי רק לפני שנה היו הם, כל אותם הצעירים אתנו עם החיים.

יוסי, מאז הפרידה ממך במוצאי יום־הכיפורים, עדיין קשה להאמין כי נכון הדבר. כל־כך טריים הזכרונות, אתה בחולצת הטריקו התורקזי, עם מכנסי הג'ינס והנעלים הצבאיות אוהז את התרמיל, שבו אמא שלך הכניסה קצת עוגות ודברים שימושיים, מחבק את ההורים והאחים, נפרד בברכת שלום משאר החברים ואומר לי בשקט להרגיע קצת את אמא שלך כי היא נראית מודאגת.

אתה בשדה הקרב, שולח הביתה מספר גלויות ותמיד דורש בשלום כולם, "כל החמולה" ומבקש שלא נדאג, כי הבטחון שלנו הוא מה שיכול להרים את המורל שלך. אנו כבר שנה לאחר האסון אך החלל שנישאר בתוכנו איננו יכול להתמלא.
יוסי שלנו, אתה חסר לנו בכל, לרגע כשאני שומעת מישוהו עולה במדרגות, אני מצפה שתהיה זה אתה, שתיכנס לחדר, תצבוט לאוסי, או לי בלחיים ותבקש מאמא שלי את עוגת השוקולד מהמקרר, ואח־כך מתוך חיבה טבולה בעוקצנות, תאמר לנו שהשבוע עלינו במשקל, שאתה "לא מוכן לסבול קרובות משפחה שמנות".
מחכה שנאמר לך שהיום התחתכת גורא, ומכנסי הקורדרוי החומים והתולצה הבהירה, מתאימים לך מאד.

המשפחתיות שהיתה בכך, לא היתה קיימת באף אחד מאתנו. על כן כאשר יושבים אנו בחדרי־האוכל, במסיבות של ערב חג ומקומך נפקד, לכל אחד נצבט דבר מה בלב. גם השנה בפסח קראנו בהגדה ואבא שלך עם עמי, בועז ומשה, קראו "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה", ובחג ה־25, כאשר בסוף הערב, ארגנו קצת ריקודי־עם, אי אפשר היה שלא להיזכר כיצד אתה, תמיד, בכל המופעים ובכל המסיבות היית משתתף ומושך את עיני כולם בתנועותיך היפות.

כל־כך אהבת את החיים, היית גדוש בתוכניות, רצית ללמוד, לראות עולם, היתה בכך אהבה לטבע, למוזיקה, למחול ולאהבה. והכל נקטע כל־כך מהר.

...קשה להמשיך בלעדיך, מתגעגעים, מדמינים... אולי תחזור ב־4.00 אחר־הצהרים מבריכות הדגים...

אתנו אתה בכל מעשינו. אך בעוד שעלינו יהלפו השנים, אתה תמיד תישאר אותו יוסי, עם עינים חומות ושיער בהיר, אותו יוסי שכל־כך אוהבים.

אורית רט

12.9.68

לכולם שלום!

מכם לא קיבלתי דואר הנה לכתובת החדשה. אני בריא ושלם, מרגיש מצוין. בתקרית הייתי בתוך הבונקר ולא בטנק מסיבות שלא היו תלויות כל-כך בי והבל. כי מי יודע אם תהיה לי הזדמנות נוספת להוכיח אם מה שלימדו אותי בקלט אם לאו. על יציאות מדברים לא על יום שני הזה אלא על הבא אחריו 23/9 ואני מקוה שאמנם כך יהיה הדבר, אם לא יקרה איווה נס ואצא ביום שני זה 16/9 כי יש יציאות בפלוגה. איזו הרגשה לא טובה יש כשיושבים בבונקר ואתה יודע שחבריך גלחמים ויכולת לעזור ואיווה טמבל תפס את מקומך כי היית בתצפית והגעת שניה אחריו. מה נשמע בבית? כתבו לי גם מבלי לקבל מכתב ממני. פשוט הדואר פה הולך לאט נורא, ולא כל שבוע יוצא מישהו הביתה. לכן, הרבה מכתבים אולי יגיעו רק אחרי שבועים או אולי שבוע וחצי. מקוה להתראות בקרוב.

יוסי.

שבת שעה 23.10

לכולם שלום!

אני שומר כרגע וכדי להעביר את הזמן אני שולח או יותר נכון כותב לכם, כי מחר יוצא מפה מישהו הביתה. איפה זה מכאן? על גדות תעלת-סואץ מול איסמ-עיליה. אנחנו מכינים אוכל לבד ושומרים כל לילה. דבר שיוצר הווי נחמד. מהצד השני ישנו בית-חולים ובתים של האו"ם, כך שוהו אזור שקט מאד ואל לכם לחשוש לשום דבר. התקרית עם הסיוור בה נחטף בן כיתה של הטען-קשר שלי מאילון אירעה כ-10 ק"מ דרומה מכאן כך שאין שום קשר. אם אשלח מכתבים דרך הצבא הדבר יקח המון זמן, כך שאם לא יבוא שום מכתב הרבה זמן דעו ששלחתי אבל דרך הצבא,

כי אף אחד לא יוצא וזה לוקח הרבה זמן. ומהארץ הנה זה לוקח כרגיל יומיים שלושה. כמובן לכאן יש עדיפות מאשר לבירגפפה כך שאל תחשו. הכל יגיע ותמשיכו לשלוח כרגיל. תשלחו מכתבים גם בלי חבילות, מה נשמע בבית? האם קיבלתם מכתב ביום שני? את המכתב של כמה שורות והשני דרך הצבא המפורט יותר. מה שאני מבקש שתשלחו לי סבון רחצה ומשתת-נעליים — 3 קופסאות קטנות. שיגיע עוד השבוע אם אפשר כי הולך להיגמר לי השבוע. מי היה בבית השבת? מה חדש בבית? מה שלום כולכם? אני מרגיש מצוין ומקוה להתראות בקרוב.

יוסי

פרוד, 4.9.73

רב שלומות תמהליה
אחרי שנודע לנו ששלי נוסעת, החלטנו מיד ללא היסוס לצאת מעצלגונו
ולכתוב לך כמה מלים.
כמה משונה באמת לכתוב לך לארה"ב. קצת קשה להתרגל אבל הזמן יעשה
את שלו אם נרצה או לא. ובכן איך היתה הטיסה? איך הפגישה הראשונה עם הכרך
הגדול בעולם? הפגישה עם ארץ אחרת בפעם הראשונה? ביום ראשון כידוע לך
חגגתי 24 קיצים ואורית ביהד עם אסנת קנו לי במתנה תחתוני סטרץ' לפי בקשה
מיוחדת שלי. אחרי חיפושים רבים, מצאו לבסוף את מבוקשי. אני מקוה שלקחת
אתך את הכתובת של איקו ותכתבי לו שתי מלים אפילו בעוד חודש, למעננו, לפחות.
היום הגיעה מהם גלוית ברכה + מתנת כסף למשה לחתונתו.
בועז התחיל ללמוד והם כבר שוקדים על לימודיהם אחר-הצהרים. לאחיותיך
אין מה לדאוג אני דואג להן בכל לב ממש, את אסנת שלחתי עם עמי לנוה-אור

שלומות תמהליה!
צ'ולמון

לעזרה, כך שכולן תחת השגחתי האישי. איך שלא יהיה, כתבי מדי פעם ואם תפגשי איזו שהיא נערה בחמדה, יפה ועשירה תני לה את הכתובת שלי (כמובן שתהיה בגיל המתאים, אקדמאית, ולא שוורצה למען אמי הורתי). זהו להפעם שהיה נעימה וטוילים מהנים ולהת'.

יוסי

ד"ש מאמא, אבא וגם מעמי.

נ.ב. שמענו כרגע בחדשות טלביזיה שיש חולירע באיטליה ואורית "מודאגת" ש"הוא" ידבק כי הוא צריך לחזור לבחינה אבל מצד שני היא מקוה שאולי בשל כך הוא לא יסע. נו! נו! נחיה ונראה, עד שתחזרי אולי...

להת' יוסי.

20.9.73

הי תמהל'ה!

קיבלתי את "גלויות האהבה" שלך. כבר מזמן לא כתבה לי מישהי מכתב אהבה כזה לוחט, ממש תענוג לקבל מכתב כזה. שמחתי לקרוא שקיבלת את המכתבים שלנו, ושיצחק התקשר וחיצ'ו ביקרה אצלך נחמד נכון? אגב האם גם דוד "סנדויץ" בא לבקר? אני מתאר לי שלא, מה? הוא בטח היה עסוק מדי?... אם את כבר מחפשת מתנות, סימן שאת כבר "מאוקלמת" כי אחרת איך תדעי לאן לגשת? ומה עם האנגלית, משתפרים? אורה כל הזמן לוחצת, תכתוב, תכתוב, פשוט רוצה לשמור על המורל שלך, וחוץ מזה את יודעת ככה יש לה תירוץ לבוא אלי, אחרת מה? פה ושם היא גם משתמשת בתירוץ של עזרה בשיעורים, אבל אל תדאגי, זה דו-סטרי, גם אני הולך לבקר אותה בתירוץ של לעשן סיגריה טובה אצל הזקן שלך.

סלעי כליר מ בתלה ויטלני

דב היה חולה ושכב בעפולה כעשרה ימים לבדיקות אחרי שהיו לו בעיות עם הכליות אבל עכשיו הוא כבר בבית ומתאושש מיום ליום. הכנופיה של זית חזרה מנוה-אור ממש מרוצים, אלא שבסך הכל כל הקבוצה מסולם צור לא היתה טובה במיוחד ואנשי נוה-אור, יזכרו אותם כנראה לדראון עולם. הדבר המפתיע ביותר הוא כשאני מבקר את אחיותיך, מתברר שאין כבר עוגות כי אורית מחסת אותן בקצב רצחני, אורית דוקא ולא פסיה. ממש מפתיע. אורית היתה קצת "מצוברחת" השבוע כי ל"דוק" היה אקסידנט והוא נפצע קצת. לא רציני, שכב איזה יומים שלושה בבית-חולים וארבעה ימים אצל הברו זאב כך שאורית לא יכלה לנסוע לבקר והוא לא יכול היה לבוא. ממש אסון בחיי.

בועז ביקש למסור שבמשיק החי בקעו חמישה אפרוחים. שלושה גמדים ושני מעורבים גמדי, עם משי. אלא שגותרו רק כארבעה כי גמדי אחד מת היום. איך את מסתדרת עם ה"יאנקים"? אפשר לסבול אותם, או שזה קשה? מה שלום "גוטקס"? או שנה טובה ומהנה, ומחכים להזמנה לחתונה. (יש התיכים...?) ולכרטיסי הטיסה.

להתראות

yours for ever and ever

יוסי

זהו יוסף - זכורו אמת אלא כי

14.10.73

שלומות לכולם.

השעה כעת 11.00 בלילה ויכולנו להתפנות לכתיבת מכתב אם כי מנצלים כל פעם שאפשר לשלוח איזו שהיא ידיעה מאתנו אליכם כדי שתשמעו מאתנו. אני מקוה שקיבלתם את הגלויות ששלחתי עד עכשיו וגם את הטלפון. אשמח מאד אם אוכל לקבל איזו שהיא ידיעה מהבית. כתבו מה נשמע ? איך אתם מתארגנים ? והעיקר, אם אדע שאתם שם שקטים ובוטחים, יהיה לי הרבה יותר קל פה. יש הרבה אבק ושמש ואפילו קיבלתי קצת צבע בפרצוף. לא תאמינו אפילו זקן אני מגדל ; פשוט, לא אוהב להתגלח וזו הודמנות בלתי רגילה לא להתגלח. האם בועז ועמי לומדים או עובדים ? האם יש לכם ידיעות מחברה אחרים כמו חקי, משה והשאר. תצלצלו או בטח צלצלו לכם רוזי או אקרמנים ותמסרו ד"ש לכולם והכל בסדר. העיקר תחזיקו מעמד.

להת' במהרה. יוסי.

ד"ש לברקוים, רטים (אורית) וכל השאר.

נכחתי כי פעם שגדלתי אתכם

געגועים

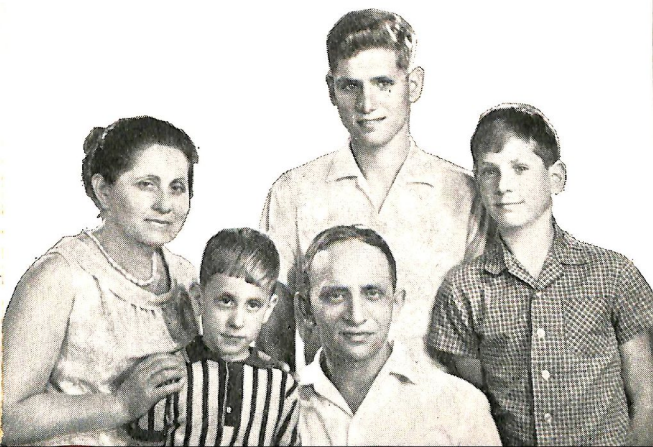
16.2.74 ארבעה חדשים לנפילתו של יוסי

לעתים בערבים אני זוכר
את אותו לילה אפל וקודר
אותו לילה בו הלכת לבלי שוב
הלילה בו ציפינו כי למחרת תשוב.

יומם וליל אנו מהכים
אולי תבוא באחד הימים
כן, לעתים אני זוכר
את אותו לילה אפל וקודר.

הפנים השוחקות, העינים הנוצצות,
עכשיו הן מציצות מן התמונות
ועל המדף עמדה צנצנת יפה
ועכשיו תמונה ונר תמיד לידה.

בועז כיתה ה'

יוסל'ה יקירי שלומות רב,

יוסי תסלה לי עבור מחשבה לא הגונה, אבל כאשר ראיתי את זלמן דגן בבית, פנים נפוחות וסובל נורא מכאבי שיניים, חשבתי לעצמי — "שיפלו ליוסי כל שיניו, ושישלחו אותו הביתה" לא יפה, אבל עד כדי כך הגעגועים!

זה מכתבי הרביעי מאז פרוץ המלחמה, ומכיון שאינני בטוחה באם קיבלת את קודמיו — אני חוזרת וכותבת את עיקרם. ליבי אתך כל שעות היממה, אני מתפללת לשלומך ולשלומנו ומתגעגעת כל-כך לשובך הביתה. בפעם הראשונה אני תופסת מה זה מלחמה — והשלום יהיה כפלים יקר לי. נחזיק מעמד ונכין את הנוחיות כדי שיהיה לך טוב כשתחזור.

ד"ש חמה משושנה ועשהאל, הסתובבה שמועה שגורי נלקח בשבי וצלצלתי אליהם בבהלה, אבל אצלם הכל בסדר, והוא התקשר דקות ספורות לפני. סיביל וארטור ("האם במקרה יש לך גלגל לרנו!") התקשרו למשק, שאלו לשלומך ומאח-לים לך בריאות ושלום וחזרה הביתה בהקדם. עושים את שלהם בכסף — הדוד רצה לבוא לעבוד בבריכות.

אמא כתבה לך אתמול ובודאי מסרה לך על צלצולים אחרים — מבילו, אטי, דודתך ויצחק מחו"ל — דואגים לך חביב.

אצלנו הכל בסדר. הרבה סבלנות לעבודה אין, אך יודעים שצריכים להחזיק מעמד, כדי שלא תחזרו לבלגן — ובאמת מפליא הדבר עד כמה אנשים מוכנים בשעות כאלו לעשות ולעזור. עם מיוחד במינו.

החלטתי שאין צורך לעשות האפלה אצלנו בבית, התלונות מכוסים אבק!! וחוזי מזה אני ישנה אצל הוריך. בפיג'מות הירוקות שלנו!!

חוץ ממחסור בביצים, לא מורגשת המלחמה בתחום ההספקה. וסיבת המחסור בביצים היא, כי התרנגולות לא מטילות את כמותן הרגילה של הביצים, בגלל התא-פלה!!

ובכן, בסגנון גדי יגיל — ד"ש לך מכל הפרות וכל הדגים וכל התפוחים וכל
התרנגולות (הלא מטילות ביצים!) וממני באהבה ובקוצר רוח ובגעגועים.

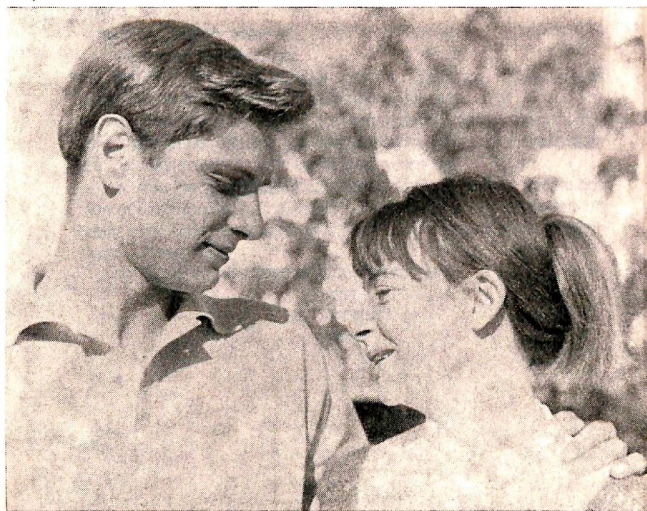
להת', תשמור על עצמך

נשיקות, נשיקות, נשיקות.

קלאודי

עד שזה יגיע אליך, היסמין יאבד את ריחו ויהיה רק רמו של ירוק בעליו אבל
אני שולחת לך את הדבר הקטן הזה, הירוק והריחני, כדי שיהיה אתך — ואני מאד
מקנאה בו.

שלך ק.

המשך

אוקטובר 16, פרוד אחר-הצהרים.

אך, איזו שמחה! איזו שמחה!

סוף סוף הגיעה הגלויה שלך. אין צורך להגיד לך שחיכינו לה ארוכות!! אל תתיחס להערות שלי — אני כבר לא רוצה שיפלו לך השיניים!
אני רוצה שתגמור את עבודתך. היא הכרחית, חשובה, ועתידנו תלוי בה. שתהיה בריא יקירי, שתפקד על הייליך הטובים כמו שצריך, ושתהיה חייל טוב למפקדך. מעל הכל, שתחזור הביתה בקרוב, בשלום, בשמחה ובבריאות.
אל תדאג לעורף. כולם במורל גבוה. מודעים לסכנה, אך מאמינים ובוטחים בכם. קשה לי מאד לחשוב עליך לוחם, מתנסה במלחמה. יוסי, יוסי, אבל אני גם גאה בזה, שאתה ממלא תפקיד חשוב ואחראי ועושה את הכל להגן על עמנו, ארצנו, משפחתך, עצמך — ועלי!! תודה.

אסיים בעוד נשיקות, נשיקות ונשיקות הלואי בפיך!!

להת'

אני אוהבת אותך

קלאודי

